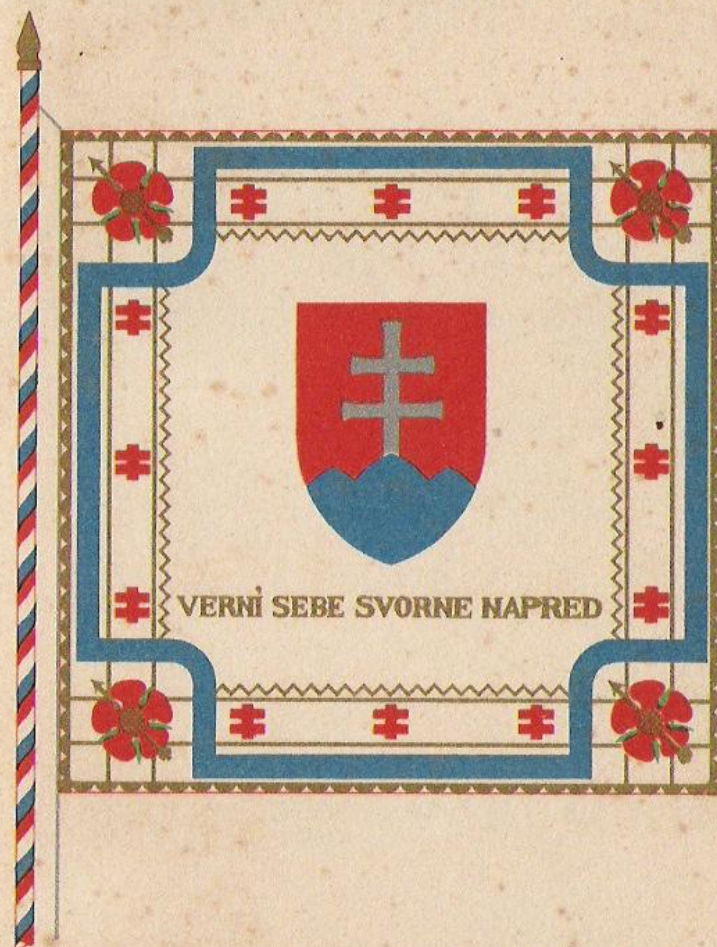


Albert Simončič – Jozef Polčan

# Dr. JOZEF TISO

SIMONČIČ – POLČAN. DR. JOZEF TISO





Štandarda prezidenta Slovenskeje republike

Albert Šimončič — Jozef Polčín:

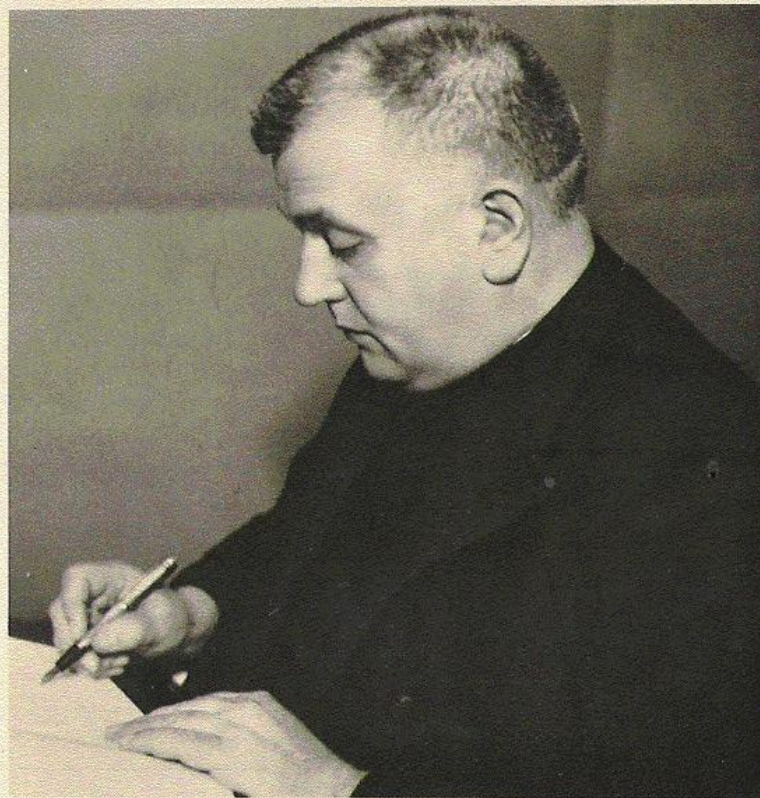
# Dr. JOZEF TISO

prvý prezident Slovenskej republiky

1941

Vydal Sväz slovenských kníhkupečov a nakladateľov,  
družstvo s o. r. v Bratislave





*St. George's*



## ÚVODNÉ SLOVO.

*Sme si vedomí, že táto práca nevyčerpáva veľké životné dielo nášho prvého prezidenta; nebolo to ani naším úsilím. Chceme len podať jeho krátky životopis, v ktorom podchytávame a zaznamenávame najcharakteristickejšie momenty z jeho života a práce od mladi až po prezidentský stolec, aby sme tak priblížili prvého občana Slovenskej republiky čo najširším vrstvám národa.*

*Okolnosť, že obidvaja účinkovali sme dlhší čas v Kolárovcich, teda v bezprostrednej blízkosti Veľkej Bytče, rodiska prezidentovho, nám túto prácu veľmi uľahčila. Tu stretávali sme sa s jeho rodičmi, s jeho učiteľom, s jeho rodinou i známymi a od nich vyzvedali sme rozličné historky z jeho detských a študentských čias. Materiál sa hromadil a s časom na čas kládli sme zachytené zvestičky na papier. O jeho politickej činnosti čerpali sme materiál z rozličných časopisov a kníh, lež najviacej zo Slováka, oficiálneho orgánu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, v ktorom sa činnosť a práca Dr. Jozefa Tisu najlepšie zrkadlí.*

*Hoci knižočka je len stručným životopisným výťahom, je ona jednako len prvým uceleným dielkom o živote a práci prvého prezidenta Slovenskej*



*republiky, a preto by sa pýtalo, aby sa rozšírila do všetkých kútov Slovenska, ba i za jeho hranicami, aby tak slovenskému národu odkryla jeho bohatý, bojovný a plodný život, čo si zaslúži dôveru a nasledovanie každého Slováka.*

*V Kolárovcich roku 1940.*

*A u t o r i.*

## I.

### RODISKO.

Starodávna Veľká Bytča, čo prekvitala kedysi ako mesto pod ochrannou rukou Thurzovcov, svojich preslávených vládcov, stáva sa poznové významnou, lebo tu sa narodil muž, ktorý od smrti veľkého vodcu Andreja Hlinku a najmä po 6. októbri 1938 a potom po 14. marci 1939 so žiarivým úspechom vedie slovenský národ po kresťanskonacionálnej ceste ako jeho vodca — prvý prezident Slovenskej republiky.

Veľká Bytča dávno bola známa svojím slovenským národným povedomím. Žili tu rodofubovia, čo udržali a podporovali v ľude slovenské národné povedomie. Tu účinkoval kedysi aj veľký Slovák Macvejda, ktorý pre svoje národné uvedomenie musel opustiť Veľkú Bytču a uchýliť sa do Chorvátska.

Náš pán prezident pochádza z majetnej roľníckej rodiny, dnes ešte vo Veľkej Bytči žijúcej a požívajúcej tam úctu a dobrú povest. Rodina Tisovcov je starou slovenskou a bytčianskou rodinou. Tu sa narodil 11. augusta 1838 už i jeho starý otec, menom Jozef Tiso, a 7. novembra roku 1860 bol



tu sosobášený vo veľkobyťčianskom chráme s Veronikou Fundárkovou, narodenou 10. januára 1840. Jeho syn, Gašpar Jozef Tiso, otec pána prezidenta, narodil sa 6. januára 1862. Vyučil sa mäsiarske remeslo, ktoré popri roľníctve ešte i dnes prevádza. Gašpar Tiso za manželku si pojal 2. septembra 1884 Teréziu Budíškovú, narodenú 29. sept. 1863. Budíškovci známi boli vo Veľ. Bytči ako hrnčiari.

Z požehnaného manželstva narodilo sa sedmoro detí: Pavol, Jozef, Mária, Janko, Hanka, Jozefka a Terézia. Všetci žijú. Starostlivosť rodičov o deti bola príkladná. Rodina, keďže bola dobre situovaná, nemusela zápasiť o potreby dennej výživy. Preto tým väčšmi sa mohla venovať výchove detí. Bola to najmä matka, ktorej neha a nábožnosť ako neviditeľné fluidum vkrádala sa do citlivých a vnímavých duší detí. Pobožnosť, poslušnosť a usilovnosť, tieto tri vlastnosti vštepila matkina láska do záhradky — do duše svojho synáčka Jožka. Struna nábožnosti, rozochvená materskou láskou, stala sa základným pilierom v celom jeho ďalšom živote.

Matka mala pri výchove jasne vyhranené cieľ: vychovať zo svojich detí poriadnych a statočných ľudí. Svoje vychovávacie zásady shrnula veľmi pekne a stručne. „Bola som na svoje deti vždy dobrá,” hovorila, „ale aj prísna a hľadela som vychovať z nich poriadnych ľudí.”

Jožko, druhorodený syn Tisovcov, narodil sa 13. októbra 1887 vo Veľkej Bytči. Pokrstil ho známy slovenský národovec Pavol Ďuriník. Už ako malý chlapec bol akousi zvláštnosťou. Z jeho očiek žiarila istá vážnosť. Bol poslušný a nebolo ho treba

prísno karhať, hoci aj on ako ostatní jeho rovesníci rád sa pobavil na všelijakých veselých príhodách.

Už v rodičovskom dome vychovávali ho nielen mravne a nábožensky, ale i národne. Veľká Bytča patrila totiž oddávna medzi známe „panslávské hniezda” a vedúci gazdovia mesta — medzi ktorých patrila i rodina Tisovcov — udržali v ľude slovenské národné povedomie a prebúdali v ňom zamretú, Maďarmi udusenú rodolásku. Jeho rodičovský dom, ako i jeho okolie boli teda od základov zjavne slovenské a národne uvedomené. V tomto prostredí rástol malý Jožko. Táto skutočnosť nezostala bez blahodarného vplyvu na utváranie jeho mladej, vnímavej slovenskej duše a charakteru.



## II.

### V EUDOVEJ ŠKOLE.

Roky mladosti idú rýchlo; tak prešlo i Jožkovi prvých 6 rokov života. Tisovcom nastala starosť: Jožko pôjde do školy. Zapisali ho v rodisku do rímskokatolíckej ľudovej školy roku 1894. Bytčianska ľudová škola bola v tom čase trojjazyčná. Učilo sa po maďarsky, po slovensky a po nemecky; do týchto rečí rozdelené boli i jednotlivé učebné predmety. Učiteľmi boli tu Pavol Trusina rodom z Modry, povedomý Slovák, a nedávno vo Veľkej Bytči zosnulý Alojz Brunner, tiež odchovanec modrianskeho učiteľského ústavu. Na modrianskom učiteľskom ústave vládol vtedy síce šovinistický duch vtedajšieho maďarského režimu, no tu, hoci len skryto, predsa len usmerňovalo sa uvedomené slovenské učiteľstvo v duchu národnom. K nim patrili aj prví učitelia pána prezidenta.

Druhý z jeho učiteľov, Alojz Brunner, spomínal pri istej príležitosti niektoré epizódky zo života svojho žiaka a po 42-ročnom časovom odstupe živo sa na ne pamätá. Radi preto na chvíľu vkladáme slovo do úst učiteľa Brunnera, ktorý nám rozpovie niečo z čias, keď náš veľký Dr. Jozef Tiso bol ešte len malým Jožkom od Tisov. „... Zo všetkých svojich

žiakov, ktorých som cez tolké generácie učil, podnes vidím najlepšieho a najvzácnejšieho. Jeho nožičky nikdy sa nedotýkali dlážky pod školskou lavicou, hoci bol už v 4. ročníku. Pred svojím zrakom mám celú triedu a v nej prvú lavicu s malým Jožkom Tisom. Vidím jeho nevinné očká, jeho spokojné tváričky bez starosti o budúcnosť. Hoci hovorím o dávnych udalostiach, dobre sa pamätám, že malý Jožko Tiso ako žiak nesklamal ma nikdy. Len jedno ma hnevalo: mnoho šuškal. Nestrpel totiž, keď jeho sused na niektorú otázku nevedel odpovedať. Preto rád pomáhal.

Z učebných predmetov mal malý Jožko najradšej zemepis. Istého dňa diktoval som istému žiakovi mestá, ktoré on paličkou ukazoval na mape. Chytré hovorím vyvolanému: Lisabon, Dublin, Varšava, Singapur, Belehrad, Monte Rosa.... Žiak hľadá také mesto, pravda, darmo. Tu Jožko Tiso v prvej lavici začne sa pučiť smiechom a zrazu z neho vyhrkne: „Ty mudre, čo to hľadáš, veď je to vrch.“ Deti sa zasmiali a Janko trochu zahanbený šiel na svoje miesto.

Okaté mi niekedy bolo, že pri vstupe do triedy vítalo ma nezvyčajné ticho. Neskôršie som sa dozvedel, čomu to ďakovať. Moje vykrútené fúzy Jožko Tiso pokladal za barometer. Keď som ich mal rovné, to bol zlý znak. Vykročím raz do triedy a začujem šuškať: „Pozor, fúzy sú vykrútené, bude búrka.“ I pýtam sa: „Janko, čo to povedal Jožko?“ A Janko jachtavo mi hovorí, že vraj sa mu snivalo, že bude búrka. Pomyslel som si, huncút, dobre sa ho zastal.



A teraz, čo je najcharakteristickejšie: malý Jožko mal rád prírodu, svoj kraj, v ktorom vyrástol, miloval vtáčí spev a nedopustil, aby dakto ničil vtáčie hniezda. Už vtedy jeho tichá a skromná duša vnímala všetko, čo bolo dobré, šlachetné a užitočné...”

Jožko sa neučil len v škole. Od brata Pavla skoro sa naučil miništrovať a s veľkou ochotou a radosťou prisluhoval ako miništrant pri bohoslužbách. Okolnosť, že Jožkov dedko Budíšek bol dlhé roky kostolníkom, bola príčinou jeho častých návštev v kostole i po obradoch. Už v tomto mladom veku ukazoval zjavnú náklonnosť ku kňazskému stavu.

### III.

#### STREDOŠKOLSKÉ ŠTÚDIA.

Keď Jožko skončil 5. ročník ľudovej školy, rodičia rozvažovali, kde chlapca dať do vyššej školy. Veľkobytčianska maďarónska meštianska škola, vtedy „polgárka” — ináč súkromný podnik Židariaditeľa — bola celkom v službách maďarizácie. Tej otec nechcel sveriť výchovu svojho syna. Rozhodnúť inakšie nebolo ťažko. Boly prostriedky, bola blízko Žilina, kde mali aj rodinu. A keďže od svojej mladosti predestinovaný bol za kňaza, otec rozhodol dať synka na rímskokatolícke nižšie gymnázium v Žiline. Prvý rok býval chlapec u svojho príbuzného kováča Žídka, potom na tri roky presťahoval ho otec k tokárovi Antonovi Šturmovi. Bola to vlastne len výmena, lebo Šturmov syn býval zasa vo Veľkej Bytči u Tisovcov.

V Žiline prežité roky mladý študent zasvätil svedomitému štúdiu. Jeho príkladná usilovnosť a bystrá chápacosť slúžila často za vzor jeho spolužiakom.

Počas Jožkových žilinských štúdií bol vo Veľkej Bytči dekanom poslanec uhorského snemu Dr. Teselský, ktorý, keď poznal bystrý um a nadmernú nadanosť chlapcov, utvrdzal rodičov v ich roz-



hodnutí, ba aj samého Jožka povzbúdzal pre kňazské štúdium. Tak sa i stalo. Po úspešnom absolvovaní nižšieho gymnázia v Žiline rodičia rozhodli, že sa Jožko odoberie do Nitry konkurovať ako klerik. O krátky čas prišla zpráva, že Jožka do seminára prijali.

Štúdiá nerobily mu nikdy ťažkosti. Naopak, mal radosť, keď mohol nadobúdať nové a nové vedomosti. Učenie bolo mu rozkošou, no nezabúdaj nikdy ani na telesné osvieženie. V tomto znamení zavŕšil gymnaziálne štúdiá na Hlavnom piaristickom gymnáziu v Nitre roku 1906.

## IV.

## BOHOSLOVCOM.

Po Nitre viedly kroky mladého teologa čajsi na najznámejšie bohoslovecké učilište tých čias, na Pázmáneum vo Viedni. Ako chovanec Pázmánea stál už dosť blízko k svojmu vytúženému povolaniu. Jeho rozhodnutie stať sa kňazom iste nebolo pre pohodlie a slávu, ale aby ukojil svojho ducha. Vedel, že ako kňaz bude stáť najbližšie k najvyšším ideám ducha: Bohu, cirkvi, škole a slovenskému ľudu. Vo Viedni obstál Tiso ako mladý Slováč čestne. Patril do krúžku vynikajúcich žiakov a pre svoje už vtedy hlboké vzdelanie stal sa obľúbencom profesorov.

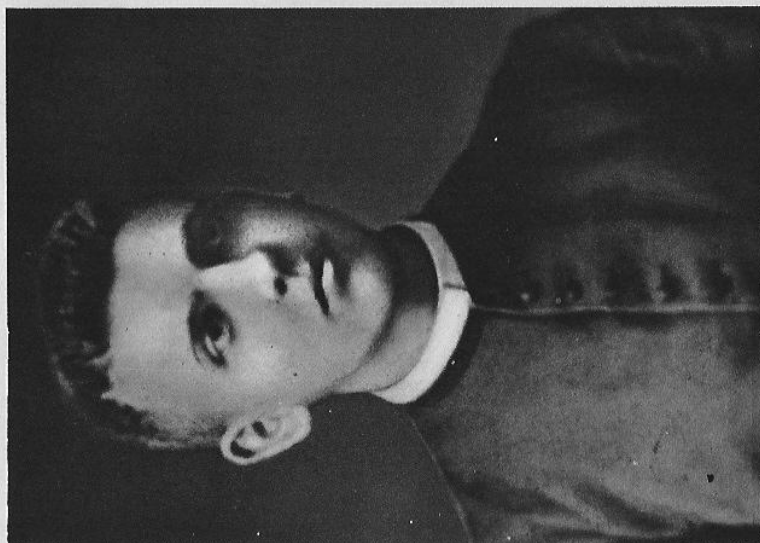
Štúdiá vo Viedni upevnily v Tisovi nezištné národné povedomie a utužily lásku k rodu. Videl, ako Slovákov všade odstrčujú, poznal bezprávie, ktoré postihovalo slovenský ľud, a to ho bolelo tak, že už vtedy vytýčil si za životný cieľ pomáhať krajanom so stránky hmotnej a viesť dobrý slovenský ľud v duchu národnom. Na viedenskej univerzite dostal Tiso vreholné školské vzdelanie, ono vycibrilo mimoriadne jeho um a pripravovalo ho pre boj za svojef. Popri teologickom vzdelaní získal Tiso pobytom vo svetovom meste aj širší svetový rozhľad.



Z bezprostrednej blízkosti mohol pozorovať reformačnú sociálnu a antisemitickú činnosť vtedajšieho viedenského mešťanostu, Karola Luegera, miláčka a nekorunovaného cisára Viedenčanov.

Pri príležitosti, keď Dr. Jozef Tiso vo funkcii predsedu vlády navštívil svoje rodisko Veľ. Bytču, povedal dp. Štefan Fundárek, tiež rodák bytčiansky, o študentských časoch Dr. Tisu do slovenského rozhlasu toto: „Izba, z ktorej hovorím, prechováva veľké čaro i z mojej mladosti. Vstupoval som do nej o prázdninách často, a to vždy s istou úctivou bážňou, ktorú pocifuje pokrvný mladší voči staršiemu príbuznému, v ktorom inštinktívne vidí a ctí svoj ideál. Bolo veľmi zriedkavou výnimkou, žeby som v predpoludňajších hodinách z tmavej gazdovskej kuchyne nebol zbadal cez bielu, priezvitnú záclonu sklených dvier rázovité a súmerné obrysy bokom k oknu sediaceho chovanca nitrianskeho seminára.

V týchto hodinách i v prázdninách zaoberal sa duševnou prácou. Za gymnaziálnych štúdií boli to rímski klasici, ktorých prekladaním cibril si um. Za bohosloveckých štúdií na viedenskej univerzite boli to litografované alebo vlastnoručne písané prednášky profesorov, ktoré pokrývaly stôl, čo i teraz stojí v jeho malej rodnej izbičke, prikrytý tým istým zeleným prikryvadlom ako vtedy. Usporadovoval, dopĺňal, prípadne prepisoval a učil sa ich. Duševnou rozkošou bolo prizerať sa, s akou radostnou a vážnou spokojnosťou pracoval driečny levíta. Pracovitosť vždy rovnaká: vytrvalá a radostná. Medzi prednáškovými sošitmi ležaly na



*Jozef Tiso ako maturant  
na nitrianskom gymnáziu r. 1906.*



*Matka Dr. Jozefa Tisu.*



jeho stole knihy vtedy preslávených katolíckych sociologov: Cathreina a Biederlacka.

Popoludnie pravidelne venoval duševnému a telesnému osvieženiu. I tu sa prejavovala jeho vážna, pokojná a radostná povaha. Zo spoločnosti, kde sa len zjavil, stratilo sa neprístojné, rozmarné a detské počínanie. Miloval spoločníkov veselého rozmaru, ale prirodzeného a čistého. Čistú mužnú radosť šíril všade okolo seba. Miloval prírodu a rád sa pohyboval po pahorkoch krásneho Považia. Lúka v Dubci vo Veľkej Bytči uprostred urbárskych lesov neraz hostila mladého študenta. Na okraji lesa vo chvíli rozložené bolo ohnisko s vatrou. Krájala sa slanina, roztápala v železnej rajnici a skoro vlievaly sa do nej rozbité vajíčka. Škvarenina chutila výborne; zajedala sa chutným domácim čiernym chlebom a zalievala ako kryštál čistou vodou z blízkeho prameňa. Poležalo sa chvíľu vo vysokej, kvetnatej tráve, zaspievaly sa veselé slovenské pesničky a malá spoločnosť vracala sa rozjarená za zvukov večerného zvona domov, uložiť sa na tichý a pokojný spánok.

Ešte viac mu bol po chuti namáhavý pohyb v prírode: turistika do ďalšieho okolia. Cieľom týchto vychádzok boli malebné Súľovské skaly s Roháčom, Manín s prekrásnou úžinou a čierne lesiská Petrovskej v Javorníkoch.

Vlny, vtedy ešte čistého, zeleného Váhu koľko ráz len pocítili údery jeho pružných mladistvých ramien. Plával znamenite a vytrvalo. S priateľmi nechal sa niesť i na 2 km hravými zelenými vlnami Váhu. Nebál sa krútnav nebezpečného Váhu. Ne-



rozprával nikdy o svojich plánoch do budúcnosti. Neotváral svoje vnútro. Bola to svätyňa, do ktorej len výnimočne a vo vážnych chvíľach dal nazrieť..." Toto hovorí o mladých študentských časoch Dr. Jozefa Tisu jeho veľmi blízky priateľ z mladých čias, ktorý mal veľmi dobrú možnosť poznať jeho vtedajšie prostredie.

Za Tisových teologických štúdií národný život bol vo Veľkej Bytči dosť rušný. Do roku 1902 vystupovali katolíci politicky jednotne a sdružovali sa okolo slovenského krídla Zichyho ľudovej strany. Založili si v mieste i Slovenský katolícky kruh. Lež keď v Katolíckom kruhu získala väčšinu skupina hlasistov, začali sa Slováci rozchádzať. Jedna skupina zostala i naďalej v skupine Zichyho, ale druhá, katolícky cítiaca, vystúpila pod vedením uhorského poslanca a miestneho farára Dr. Teselského. Mladý teolog priklonil sa k strane Dr. Teselského. Lež pohnútkou, ktorá Tisu k tomu viedla, bola celkom iná ako zámery Dr. Teselského. Uplatňovaním sa hlasistov videl Tiso ohrozený katolicizmus, ktorému bol cele oddaný.

Roku 1910 Jozefa Tisu vo Viedni vysvätili za kňaza a primície mal vo Veľkej Bytči. Vysvätil ho košický biskup Dr. Augustín Fischer Colbrie, muž svätého života, človek širokého rozhľadu a Slovákom žiživý. O rok neskôršie promovali mladého kňaza Tisu za doktora teologie.

Mladý Dr. Tiso cítil, že slovenský ľud a národ potrebuje jeho služby a toto vedomie hnalo ho s elánom do borby s tvrdým životom.



*Dr. Jozef Tiso v rodinnom kruhu.*



V.

ZAČIATOK PASTORAČNEJ ČINNOSTI.

Kňazské účinkovanie začal v Oščadnici roku 1910. Pole neorané, chudobný kraj i ľud. Úzke dúhy kysuckých polí a plátenné biele nohavice s krpcami, s malým slovenským klobúčkom neboly Dr. Tisovi neznáme. Sám pochádzajúc z kraja hornatého, chudobného, vedel, kde treba začať. Veď poznal všetky bolesti ľudu, a preto vedel s takým úspechom i pomáhať. Dal sa teda do roboty. Popri príkladnej pastoračnej činnosti staral sa i o hmotný blahobyť ľudu svojho účinkoviska. Jeho starostlivosť o ľud viedla ho k tomu, že sám objednával pre svojich veriacich kožu na krpce. Videl, ako sa miestny chudobný a zaostatý ľud okráda v nekresťanských obchodoch a krčmách. Toto viedlo Štefana Krautmanna, dekana, a jeho kaplána Dr. Tisu založiť v Oščadnici svojpomocný hosp. spolok, aby tak vymanili ľud z osídel jeho nežičlivcov a vydríduchov.

Práca Dr. Tisu neostala v Oščadnici bez výsledku. Dnes je Oščadnica jedna z najzriadenejších farností na celých Kysuciach. Podobné bolo jeho kaplánske účinkovanie v Rajci roku 1911 a v Bánovciach roku 1913. V Rajci v čas svojho kaplánovania založil filiálku Slovenskej banky. V Bánov-



ciach zasa vo veľmi nežičlivých pomeroch pre Slovákov z vlastnej iniciatívy učil slovenský pravopis mladých bánovských remeselníkov, mal poučné slovenské prednášky a nacvičoval divadlá. Nikde popri horlivom plnení pastoračnej povinnosti nezabúdaval povznášať slovenský ľud kultúrne, hospodársky a sociálne.

Roku 1914 zastihla ho svetová vojna. Narukoval ako poľný kurát k trenčianskemu pluku, kde mal príležitosť stretnúť sa so svojimi krajanmi a vplývať na nich so stránky mravnej i národnostnej.

## VI.

## ÚČINKOVANIE V NITRE.

Roku 1915 ako vojak ochorel na zápal obličiek a po čiastočnom uzdravení bol z vojny na žiadosť biskupského úradu vyreklamovaný. Tu ho vymenovali za špirituála nitrianskeho seminára a profesora tamojšieho gymnázia. Toto bolo dokumentárnym uznaním jeho kňazskej horlivosti a svedomitosti, veď už ako 28-ročný dosiahol takéto vysoké postavenie. Na tento zodpovedný úrad, ktorý má formovať kňazské duše mladých levítov, budúcich kňazov, vymenúvajú totiž len kňazov, ktorí svoju kňazskú horlivosť už v živote dokázali. Dr. Tiso i tu sa dokázal znamenite.

Po prevrate roku 1918 stal sa v Nitre biskupským tajomníkom a profesorom teologie, kde prednášal morálku a pastorálku, teda predmety, ktoré najúčinnnejšie zasahujú do praktického kňazského účinkovania. Okrem zastávania týchto vysokých cirkevných úradov bol aj promotorom Justicie, členom poradného sboru v disciplinárnych veciach organistov a učiteľov.

Hoci Dr. Tiso ako špirituál, biskupský tajomník a profesor mal plné ruky práce, jednako neprestal sa starať aj o širšie vrstvy slovenského ľudu a o



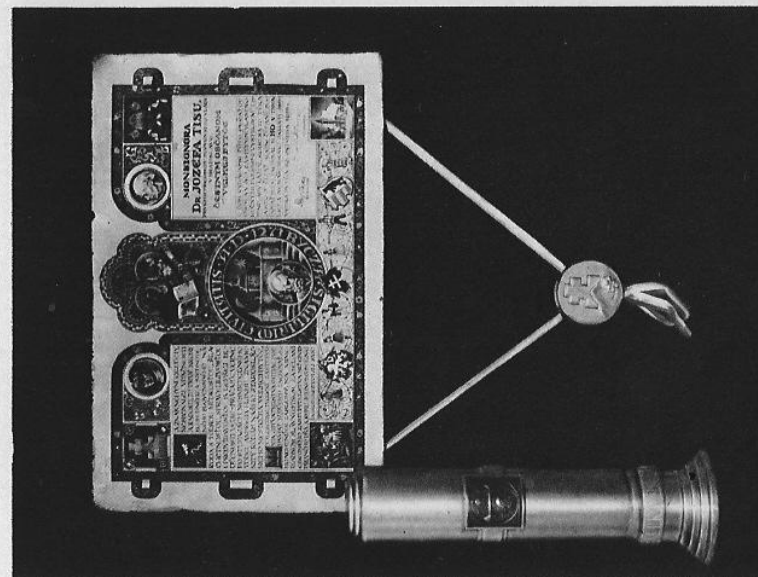
jeho verejný život. Začína v pravý čas a veľmi účinne zasahovať do politického života svojho okolia. V Nitre spolu s prof. Eugenom Filkorom utvorili krúžok uvedomených nitrianskych Slovákov, ktorí sa postavili proti šovinistickým výčinom maďarských mestských funkcionárov. Dvaja uvedomení kňazi, agilní spolkoví činitelia skoro prišli na to, že moc svojich politických protivníkov môžu podlomiť len zorganizovaním ľudu v duchu kresťansko-národnom, ktorý, vďaka Bohu, mal v Nitre dobrú pôdu. Aby svoj cieľ dosiahli čím rýchlejšie, začali vydávať časopis „Nitra“. Tu hneď v druhom čísle hlboko zapôsobil Dr. Tiso do svedomia slovenského ľudu, keď napísal: „Slováci, plesajme! Nie plakať, tým menej zúfať, ale plesať a spievať máme všetci! Prestaňme sa hanbiť za to, že sme sa ako Slováci narodili, prestaňme byť občanmi druhej triedy len preto, že matka slovenskú pieseň spievala pri kolíske našej!“

Takto burcoval Dr. Tiso v Nitre hneď v prvých dňoch prevratu roku 1918. Okrem vydávania časopisu organizoval Slovenskú národnú radu a veľmi horlivo zúčastňoval sa na živote v mestskom dome. V Nitre založil i Orla a položil základný kameň organizácii Slovenskej ľudovej strany. V nasledujúcich rokoch jestvovania ČSR zapojil sa Dr. Tiso aj do verejno-politického života. Stál po boku Andreja Hlinku pri celkovom oživotvorení Slovenskej ľudovej strany a od prvopočiatku bol jej horlivým zastancom a podporovateľom.

Pri voľbách roku 1920 vodea katolíckej strany na Morave — Dr. Šrámek — porušil vopred do-



*Vnútrajšok veľkobyťčianskeho kostola, v ktorom r. 1940 Jozef Tiso slúžil prvú svätú omšu.*



*Diplom čestného občianstva vo Veľkej Bytči.*



hovorený pakt so Slovenskou ľudovou stranou, a preto ľudáci museli ísť do volieb pod názvom Československej strany ľudovej.

Pri týchto voľbách po prvý raz vidíme Dr. Tisu na kandidátnej listine parlamentu za svoju stranu v trnavskom okrese. Kandidovaní boli: Fl. Tománek, M. Tomík a Dr. Jozef Tiso. Hoci pri týchto prvých voľbách nedostal sa v prvom skrutíniu na stípece zvolených a v druhom skrutíniu vzdal sa mandátu v prospech iného, v ľudovej strane mal predsa len pevný zástoj a patrila medzi jej popredných činiteľov. Keď voľby roku 1920 vyzneli v prospech sociálnych demokratov a ministrom pre správu Slovenska stal sa Dr. Ivan Déer, ktorý dňa 30. mája 1920 prevzal úrad od Dr. Vavra Šrobára, malo to za následok nepremyslené vnášanie pokrokového a nevereckého ducha na Slovensko, ktorý bol mentalite slovenského ľudu celkom cudzí a celkom nevyhovujúci. Dr. Déer za prvú svoju povinnosť pokladal spolitizovať obecné zastupiteľstvá. Nevyberal pri tom prostriedky, aby strana sociálno-demokratická mohla preniknúť do širokých vrstiev slovenského obyvateľstva. Boly to ťažké údery pre ľudovú stranu, ktorá nemeškala a dala sa do protiútok. „Jeden z jej čelných mužov“, píše K. Sidor, „Dr. Tiso, profesor teologie v Nitre, už 15. mája 1920 upozorňoval na čistotu obecných volieb, keď písal za ich odpolitizovanie.“ Dr. Jozef Tiso totiž ostro vystúpil proti hlasovaniu vojska pri obecných voľbách, bránil záujmy ľudovej strany proti rozbužnému a množiacemu sa sociálnemu demokratstvu a proti nátlakom socia-



listického predáka, vtedajšieho ministra Dr. Ivana Dérera. Slovenský ľud bolo treba chrániť a zachrániť. Túto úlohu v týchto nebezpečných časoch prevzala Slovenská ľudová strana na čele so svojimi, Slovensku oddanými vodcami, medzi ktorými na vedúcom mieste stál už vtedy Dr. Jozef Tiso.

Priateľstvo ľudovej strany s moravskou katolíckou stranou Šrámkovou sa nedokázalo. Ľudovú stranu bolo treba osamostatniť, aby v obrane a zastávaní práv svojho ľudu bola kompetentná len ona. Preto bol zvolaný výkonný výbor Slovenskej ľudovej strany na 23. december 1921 do Žiliny, kde rozhodlo sa o definitívnom rozchode ľudákov s lidákmi.

Medzi jednotlivými rečníkmi, podávajúcimi návrhy na zmohutnenie a sjednotenie strany, vidíme člena výkonného výboru Dr. Jozefa Tisu, ktorý už vtedy navrhoval koncentráciu všetkých autonomistov na Slovensku a žiadal informovať o autonomistickom hnutí i zahraničie. Jeho činnosť v strane bola plodná a všestranná. Poznáme ho v tomto čase medzi vonkajšími prispievateľmi Slováka.

Ostré reči Dr. Tisu, zastávajúce práva Slovákov, nepáčily sa nežičlivým špiclom. Udali ho a štátny zástupca v Trenčíne dal ho odsúdiť na 2 mesiace väzenia. Svoj trest hneď začal odpykávať v sedriálnom väzení. Lež brány trenčianskej väznice sa nezavrely za ním nadhlo. Hoci mal byť ešte celý mesiac väznený, celkom nečakane pustili ho na slobodu. Dr. Tiso i vo väzení venoval sa činorodej práci. Redigoval populárny zvestník „Duchovný

pastier” a preložil Avanciniho meditačnú príručku pre kňazov a bohoslovcov „Život a učenie Ježiša Krista”. Väzenie ho nepodlomilo a neznechutilo, ba posilnilo ho v borbe za pravdu a slobodu svojho národa. K slovenskému ľudu vrátil sa s tou istou láskou ako pred uväznením a s neohrozenou vierou v krajsiu budúcnosť. Dr. Tiso ostro fal do nespravodlivého režimu, a to nielen slovom, ale i písmom a neochvejne stál medzi prvými bojovníkmi strany.

Ako špirituál, teologický profesor a biskupský tajomník mal síce práce až priveľa a hoci i do politického života už dosť hlboko načrel, predseda cítil akúsi medzeru vo svojom živote. Chýbala mu bezprostredná pastorácia medzi ľuďmi, ktorá je predseda len vrcholom kňazského povolania. Táto túžba viedla ho k tomu, aby sa uchádzal o uprázdnenú faru v Bánovciach nad Bebravou. S touto farou spojená je jeho najdôležitejšia politická činnosť.

Bánovce, malé vidiecke mestečko, čo leží na trati Trenčín—Topoľčany, poznalo Dr. Tisu ako horlivého svojho bývalého kaplána, a preto s tým väčším jasotom a tým radostnejšie prijalo ho ako farára.



## VII.

### BANOVSKÝM FARAROM.

Dr. Jozef Tiso ako bánovský farár mohol bezprostredne účinkovať medzi svojím ľudom a mal možnosť starať sa o povznesenie okruhu svojho účinkoviska; no mohol i otvorenejšie a neodvislejšie vystupovať ako politik. Jeho činnosť v politike začala mílovými krokmi napredovať. Od roku 1924, t. j. od času, keď prešiel do Bánoviec, začína intenzívnejšie účinkovať i v Slovenskej ľudovej strane, zastávať najdôležitejšie a vedúce úlohy a načím ho vradiť medzi najpoprednejších, najagilnejších a najlepších pracovníkov strany. Bol neúnavným rečníkom na ľudových shromaždeniach, presviedčal národ o pravdivosti programu Slovenskej ľudovej strany a všade, kde sa ukázal, bol nadšene vítaný, získavajúc si nové a nové sympatie. Tak bolo i na orolskej slávnosti 29. júna 1924 v Bánovciach, kde medzi iným spomínal i svoje odsúdenie trenčianskou sédriou. Hovoril, že hoci o Čechoch sa ani nezmienil, predseda ho dvaja špiclovia udali a bol odsúdený. „Lež toho roku budeme hovoriť o Čechoch!“ pokračoval Dr. Tiso. „Česi sú na Slovensku všetci poriadni.“ Po týchto slovách ten istý

udavač, ako i pri prvom odsúdení chcel vyskočiť na tribúnu a protirečiť Dr. Tisovi. Lež s tribúny ho ľud strhol a odstránil, no udanie na Dr. Tisu bolo predseda podané.

Štátne zastupiteľstvo pre spomenutý výrok podalo na Dr. Tisu žalobu, že smysel reči bol ironický a Dr. Tisu znova odsúdili na 2 týždne väzenia. Tak dostal Dr. Tiso po druhý raz výrok do väzenia, teraz už ako bánovský dekan-farár.

Rok 1925 je medzníkom v živote Dr. Tisu. Do popredia vstupuje jeho politická vyhranenosť a čoraz hlbšie ponára sa do borby za práva utláčaných Slovákov. Ani čo by múry väzenia vliaty do jeho žíl jánošíkovskej krvi a utvorily z neho nepoddajného národného boreu. Jeho boj za úplné oslobodenie Slovákov, ako aj celá politická činnosť sa zdvojnásobila. Nebolo väčšieho shromaždenia, na ktorom by Dr. Tiso — po boku veľkého Andreja Hlinku — nebol medzi slávnostnými rečníkmi. Nachádzame ho medzi predákmi ľudovej strany všade, kde to záujem strany, cirkvi a národa vyžadoval. Presvedčivé reči Dr. Tisu o obrane práv slovenského národa bolo radosť počúvať, lebo mal také strhujúce argumenty, proti ktorým nebolo možno vzopäť sa a protirečiť.

Keď sa roku 1925 Dr. Karol Kmeťko a František R. Osvald na želanie Svätej stolice ako biskupi vzdali poslaneckých mandátov a Arnold Bobok umrel, tri poslanecké miesta sa uprázdnilo. Tieto miesta zaplnili traja uvedomení Slováci-kňazi: medzi nimi Dr. Jozef Tiso a Ignác Grebáč Orlov. Dr. Jozef Tiso stal sa poslancom i pri nových



parlamentných voľbách, ktoré boli 15. novembra 1925.

V týchto voľbách kandidoval Dr. Tiso za volebný kraj turčianskosvätomartinský. Medzi zvolenými poslancami Slovenskej ľudovej strany bol na prvom mieste. Tento volebný kraj získal 6 mandátov v tomto poradí: Dr. Jozef Tiso, Jozef Sivák, Ignác Grebáč Orlov, Anton Hancko, Štefan Suroviak a Dr. Róbert Kubiš.

Keď výbor priateľov slovenskej slobody pozval výbojného Andreja Hlinku do Ameriky, predsedníctvo strany zvolilo päťčlenné direktorium, aby zastupovalo predsedu strany za jeho neprítomnosti. Direktorium bolo zostavené takto: Dr. Jozef Tiso, Dr. Vojtech Tuka, Dr. Ferdiš Juriga, Dr. Karol Kréméry a Dr. Viktor Ravasz. Za predsedu klubu poslancov na návrh Andreja Hlinku zvolili poslanca Dr. Jozefa Tisu. V tejto funkcii bedlivo sledoval situáciu strany, usmerňoval ju a o jej pohybe podával písomné referáty A. Hlinkovi do Ameriky. Už tu sa začalo ukazovať pravdivým neskoršie také rozšírené heslo, že srdcom Slovenskej ľudovej strany je Andrej Hlinka a mozgom Dr. J. Tiso.

Po kratšom časovom odstupe od parlamentných volieb začala sa tvoriť občianska koalícia. Po presvedčivých parlamentných rečiach, ktoré Dr. Jozef Tiso v záujme konsolidácie a ubránenia slovenskonárodných a cirkevných výdobytkov predniesol v dňoch 24. a 25. novembra 1926, dojednal sa vstup Slovenskej ľudovej strany do vlády. O vstupe ľudovej strany do vlády píše voľca A. Hlinka v Slo-

váku: „Lačným žurnalistom som večer oznámil: rozumní ľudia sa dorozumejú.“

Lež definitívne rozhodnutie padlo až 15. januára 1927 o 4. hod. popoludní po celodennom vyjednávaní. Rozhodnutie znelo: „Ľudová strana vstupuje do vlády a vymenuje svojich kandidátov na dve ministerské kreslá.“ Za ministra zdravotníctva určili Dr. J. Tisu, za ministra unifikácie Dr. Gažíka.

Ľudová strana, aby informovala voličstvo o svojom vážnom kroku, t. j. o vstupe do vlády — ako to vždy robila — svolala do Ružomberka širší výkonný výbor, na ktorý prišlo 154 delegátov s odkazmi svojich okresov. Nálada bola veľmi povznesená a sviatočná. Po búrlivom privítaní A. Hlinku a po jeho prívete referovali o činnosti strany ministri Dr. J. Tiso a Dr. Gažík. Dr. Tiso shrnul praktické i faktické výsledky vstupu strany do vlády. Najprv sa potvrdilo, že reprezentantom Slovenska bola a je Slovenská ľudová strana, lebo hoci i do 15. januára 1927 sedeli vo vláde Slováci — Dr. Hodža, Dr. Markovič a Dr. Dérer — predsa zahraničná i tuzemská tlač len teraz uznala, že Slováci vstúpili do vlády.



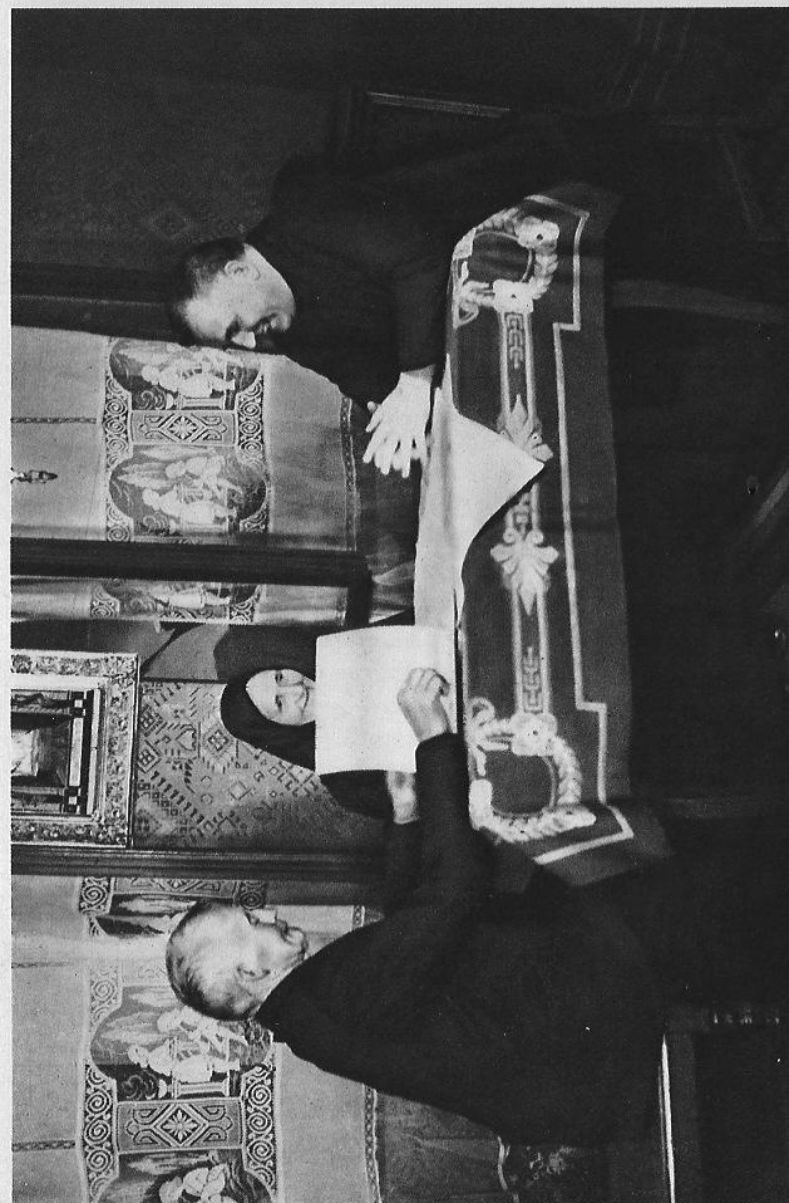
## VIII.

### MINISTROM ZDRAVOTNÍCTVA.

Dr. Tiso ujal sa funkcie ministra zdravotníctva so všetkou energiou a vehemenciou. Ako minister zavádzal do úradov na Slovensku slovenčinu a so Slovenskom udržiaval styk len v slovenčine. Redaktora „Deutsche Presse“ uistil, že ak by sa konalo podľa želania a vôle Slovenskej ľudovej strany, ani Nemci, ani Maďari, ani iné národnosti nemaly by dôvod na sťažnosti. „My sme katolíci“, vyhlásil Dr. J. Tiso, „a preto je naším najvyšším zákonom: spravodlivosť pre všetkých. Obrat ktorýkoľvek národ v akomkoľvek smere o jeho imanie nebolo by katolícke.“

Činnosť Dr. Tisu vo funkcii ministra zdravotníctva bola blahodarná. V plnej miere uplatňoval svoj vplyv na Slovensku, ktoré s tejto stránky po jeho príchode do rezortu zdravotníctva bolo hodne zanedbané. Investičné práce v odbore zdravotníctvom, ktoré už v prvom roku jeho účinkovania sa na Slovensku dokonale odzrkadľovali, nasledujúceho roku (1928) sa zdvojnásobili.

Vo svojom postavení bol ministrom spravodlivým a ľudovým. Vo veci výstavby a opráv nemoc-



*Dr. Jozef Tiso ako predseda vlády na návšteve u svojich rodičov vo Veľkej Bytči.*



níc, sanatórií, kúpeľov a klimatických miest vôbec vykonal pre Slovensko tolko, koľko sa len vykonal dalo. Usiloval sa povzniesť slovenské kúpeľné miesta na svetovú úroveň. Krásne vybudované a moderne upravené Tatry, Štrbské Pleso, Tatranská Lomnica, Červený Kláštor a kúpele Sliač sú dielom jeho úspešného ministrovania.

Veľké práce a pokrok v konsolidácii rezortu verejného zdravotníctva na Slovensku uznala s vďačnosťou celá slovenská verejnosť. Keď ho i ministerská práca dostatočne zaneprázdňovala a vyčerpávala, so svojou stranou bol jednoducho v spojení a oddane stál v jej službách. Povzbúdal ľudí svojimi ohnivými rečami a hlbokými úvahami stále usilovne prispieval do orgánu Slovenskej ľudovej strany Slováka, ako i do iných katolíckych novín a časopisov. Z tohto času je i jeho reč o katolicizme, povedaná pri príležitosti cyrilometodejských slávností 5. júla 1927 v Nitre. Slováč z 8. júla odtláča podstatnú časť tejto reči a píše: „Dvaja svätí, ktorí už pred tisíc rokmi boli slovenskými apoštolmi katolicizmu, položili vlastne základy dnešného nášho štátu, z čoho možno dôvodiť, že ich požehnaná práca mala nielen cirkevné, ale i politické vzťahy. Z toho plynie, že v určitých vzťahoch štát a cirkev sú na seba odkázané a musíme hľadať cestu, na ktorú by sa našli.

No musíme smutne konštatovať, že za minulých 9 rokov sa dožil katolicizmus u nás trpkých sklamaní. Museli sme počuť z úst najzodpovednejších politikov rozličné protikatolícke výroky. Po výrokoch nasledovali činy, ktoré dokázaly, že katoli-



cizmus sa v demokratickej republike zaznával so všetkých strán.

Je neodškriepiteľným faktom, že slovenský národ bol vychovaný katolicizmom. Slovenský národ tvorí pevnú a nezlomnú baštu katolicizmu a nestrpí, aby sa ničil jeho katolícky ráz."

V tomto smysle hovoril i pri posviacke Katolíckeho domu v Radošovciach 8. sept. 1927, keď zdôraznil: „Katolícky dom je doplnkom kostola a školy. Tu sa majú schádzať a vychovávať pevné charaktery, odtiaľto majú vychodiť nové zdravé smery, myšlienky, podnety, tu sa má dvíhať povedomie slovenského katolíckeho ľudu."

Rok 1928 bol v strane rokom jubilejným. Bolo treba spomenúť si na minulosť, prebehnúť činnosť strany, urobiť súvahu za prvé desaťročie, a najmä pripraviť plán pre nasledujúce obdobia. Táto úloha dostala sa Dr. Jozefovi Tisovi v Nitre dňa 7. októbra 1928 na sjezde vedúcich činiteľov Slovenskej ľudovej strany.

Tu Dr. Tiso ostro vystúpil proti osočovaniu a upodozrievaniu, ako by strana v posledných rokoch bola sa vzdala myšlienky autonómie Slovenska. Odôvodnil vstup strany do vlády a vyhlásil, že strana zo svojich požiadaviek nič neupustila a ani neupustí.

No jednako len ľudová strana, vstúpiať do vlády, v svojom boji za samostatnosť Slovenska bola hamovaná. Okruh činnosti Slovenskej ľudovej strany sa vo vláde zužoval a centralistická politika Prahy bola by ľudovú stranu najradšej celkom znemožnila. Neprezieravá vláda začala zasahovať

už i do vnútornej kompetencie strany a zabráňovala kandidáciu prof. Dr. V. Tuku v košickom volebnom kraji.

Toto bolo také prudké podráždenie a taký útok na právomoc strany, že sa za predsedníctva A. Hlinku dňa 5. októbra 1929 v Ružomberku rozhodla, ak vláda neupustí od svojich zámerov, vystúpiť z vlády. Vláda nevedela sa odputnať od svojich záškodných cieľov a strana nemohla popustiť zo svojich práv. Tak sa stalo, že Slovenská ľudová strana nastúpila znova na cestu, ktorú zanechala 15. januára 1927, na cestu opozície. Do blízkych volieb išla strana ako opozičná s heslom: Proti pražskému centralizmu, za autonómiu Slovenska, za rovnoprávnosť všetkých občanov v celom štáte. Politika Slovenskej ľudovej strany mala, má a bude mať len jeden program: Slovensko Slovákom!

Aby v blížiacich sa voľbách nenastaly nejasnosti a aby strana mala presné označenie, odlišné od prípadných názvov iných strán, ustálili pre stranu oficiálny názov do volieb i pre budúcnosť. Pomenovaná bola po svojom vodcovi: „Hlinkova slovenská ľudová strana."



IX.  
DEMISIA.

Súčasne s vystúpením Hlinkovej slovenskej ľudovej strany z vlády podal Dr. Jozef Tiso demisiu a prestal byť aktívnym ministrom. Opustiac ministerské kreslo, prestala práca ministerská, no zato tým väčšia zodpovednosť doľahla na neho v strane. Ako blízky a bezprostredný Hlinkov spolupracovník prevzal spolu s Hlinkom a jeho štábom zodpovednosť za zdarný vývin a nepoddajný postup Hlinkovej slovenskej ľudovej strany.

Na 10. X. 1929 svolalo sa veľké verejné shromaždenie ľudovej strany do Bratislavy. Vodcovia informovali tu svojich voličov o budúcom programe strany. Ako prvý rečník prehovoril Dr. Jozef Tiso o význame volieb. Porovnal šíky voličov s prehliadkou vojska a s radosťou konštatoval, že šíky ľudovej strany sú pri tejto prehliadke skalopevné. Bojovníci držia spolu od prvého do posledného. Generálny štáb autonomistického frontu vydal rozkaz: „Kto slovensky cíti, nech sa zbrane chytí a medzi nás stane. Zbraňou našou je pravda. Mučená pravda, ktorá je povolaná víťaziť a poraziť našich protivníkov. Cesta k víťazstvu pravdy je trnitá, boľavá, ale istá.“ Úspech shromaždenia bol



*Dr. J. Tiso pred rodičovským domom.*



*V kruhu svojich priateľov a známych.*



skvelý. Slovenská verejnosť bola nadšená za autonomiu. Každý, v kom len iskierka slovenskosti blýkala, bol uchvátený. Akademická mládež a robotníctvo schytili Dr. Tisu na pleciah a takto ho niesli a dávali výraz svojmu oduševneniu.

Meno Dr. Tisu zvučalo na Slovensku a v strane ako hlasný zvon a požívalo najväčšiu úctu a oddanosť.

Na sjazde strany v Ružomberku 28. januára 1930 prijal sa pre stranu nový organizačný poriadok. Toho istého roku 17. februára sišiel sa nový výkonný výbor v Bratislave a po rozličných správach prijali návrh, aby popri predsedovi A. Hlinkovi zastupovali miesta v predsedníctve títo zaslúžení pracovníci strany: posl. Dr. Jozef Tiso, Dr. Karol Mederly, Jozef Sivák, Dr. Štefan Polyák a Dr. Gejza Fritz. Voľba bola veľmi šťastná. Sám predseda Andrej Hlinka vyslovil svoje uspokojenie nad takýmto výberom osôb. Toto predsedníctvo bolo vreholnou inštitúciou pri ustáľovaní poradia kandidátov pre všetky sbory, ono vybavovalo veci spojené s taktikou strany a ono bolo hybnou silou každého strannického podnikania.

Vo vedomí tejto dôležitosti svolal A. Hlinka toto nové predsedníctvo toho istého dňa popoludní, hneď po zasadaní výboru, na prvú svoju schôdzku, na ktorej vyvolili za prvého úradujúceho podpredsedu Dr. K. Mederlyho a za finančného referenta Dr. Štefana Polyáka.

Dr. Jozef Tiso ako poslanec a prvý podpredseda strany všade neochvejne bránil práva Slovákov a svojej strany. Jeho jedinečná výrečnosť a reč-

níčka pohotovosť vyražala nepriateľom zbrane z rúk a stavala ich do pravého svetla ako nespravodlivých utláčateľov. Pozoruhodná bola reč Dr. Tisu v parlamente, v ktorej poukázal na bezprogramovosť vlády a už vtedy, teda roku 1930, vyčítal jej, že je bez stabilizácie.

Boj medzi koalíciou a Hlinkovou stranou sa okato priostril. No program strany bol pevný. Rozhodlo sa vydržať a boj dobojovať. Dr. Jozef Tiso ako prvý podpredseda strany prejímal veľkú časť právomoci a zodpovednosti strany do svojich rúk. A keď 28. mája 1931 na zasadnutí výkonného výboru Andrej Hlinka nebol prítomný, stál tu na jeho mieste Dr. Jozef Tiso. Nasledujúceho roku zúčastnil sa zasa na aktívnom zasadnutí výkonného výboru dňa 11. apríla 1932, na ktorom podal obširny politický referát. Podobne i v cykle prednášok Osvetového sväzu mal Dr. Jozef Tiso dňa 29. marca 1932 obsiahlu prednášku, v ktorej okrem iného dokazoval, že slovenský národ je národom samobytným. „Minulosť slovenského národa nepodvratne svedčí“, hovoril Dr. Tiso, „že slovenský národ svojho času vykonával svoje výsostné práva, a preto je odôvodnený boj Hlinkovej slovenskej ľudovej strany za uplatnenie sa slovenského národa.“

Dejiny slovenské, Štúr, Hurban, memorandum z roku 1861 a pod. dávajú nám nielen právo, ale i povinnosť bojovať za samostatnosť slovenského národa. História nám priamo prikazuje, aby sa politika slovenského národa viedla cestou samobytnosti a svornosti.”

Cieľom sjednotenia slovenského národa svolal sa do Zvolena na 16. október 1932 spoločný sjazd autonomistických strán. Po význačných prejavoch A. Hlinku a M. Rázusa prehovoril k shromaždeným Dr. J. Tiso: „Naším cieľom je jednota všetkých Slovákov za samobytnosť Slovenska. Dosiaľ nás nepriateľ delil na roľníkov, robotníkov, katolíkov a evanjelikov, ale pýtam sa, či náš každodenný chlieb nie je jednako ohrozený? Dosiaľ sme boli jednotní iba v tom, že sme všetci Slováci — nemali prácu. K tejto jednote biedy musí prísť teraz národné sjednotenie v boji.”

Na pracovnej porade slovenských autonomistických strán v dňoch 28. a 29. decembra v Trenčíne ukázala sa zasa neohrozenosť, pravdorekosť a predvídavosť Dr. Jozefa Tisu. Sišli sa sem zástupcovia autonomistických strán. Na poradu za Hlinkovu ľudovú stranu delegovaný bol Dr. Jozef Tiso a za národnú stranu evanjelický kňaz a vytrvalý bojovník za práva Slovákov Martin Rázus. Úlohou Dr. Jozefa Tisu na tejto porade bolo usmerniť prúdy autonomistických skupín, ktoré dovtedy kráčali rozličnými smermi.

Udalosť trenčianskeho sjazdu bola ďalekosiahla. Ukázalo sa, že ak ide o záujmy celého slovenského národa, vtedy sa národ vie aj sjednotiť a nemrví sa na katolíkov a evanjelikov, ako by to mnohí radi boli videli. V Trenčíne zriadily sa štyri komisie: politická, kultúrna, hospodárska a sociálna. V komisiách sjazdu prerokovali sa všetky aktuálne problémy a vyniesly sa rezolúcie o súhrnných požiadavkách národa.



Možno povedať, že sa zašlo až do podrobností vo všetkých odvetviach štátneho, národného a spoločenského života na Slovensku.

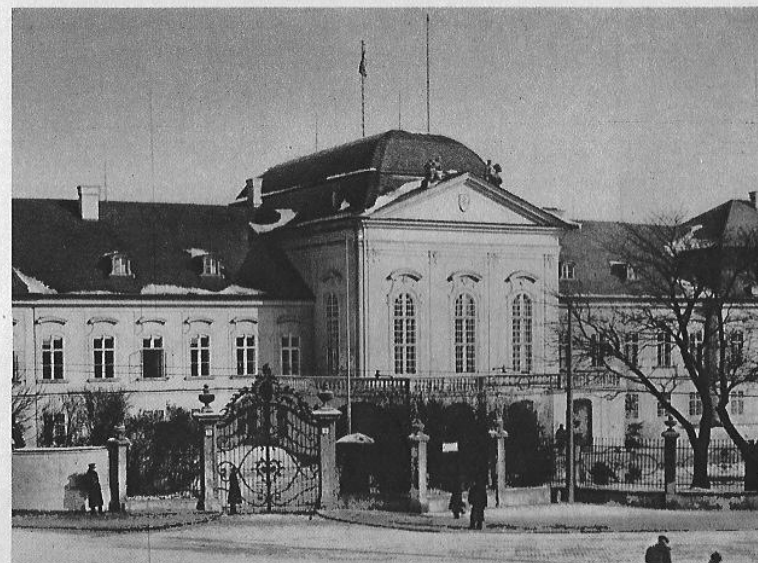
Úplná jednota sa síce nedosiahla, no predsa niektoré strany si porozumely a dohodly sa na spoločnom postupe. Bola to najmä Slovenská národná strana so svojím vodcom Martinom Rázusom, ktorá mala rovnaký cieľ, slučujúci tieto dve strany v spoločnom odboji za národnú vec a za uplatnenie sa slovenského národa. Pritom Hlinkova ľudová strana ako najmohutnejšia uchovala si i naďalej svoje prvenstvo. Na sjazde prerokoval sa spoločný postup a ustálil presný cieľ, ktorý zaručoval, čo azda i neskôršie, ale isté víťazstvo. Okrem spoločného sjazdu konaly sa každoročné sjazdy strany a ľudové shromaždenia boli na dennom poriadku. Jedným takýmto dôležitým sjazdom bol sjazd ľudovej strany v Žiline 20. apríla 1933. Dr. Jozef Tiso podal tu podrobný referát o súčasnej politickej a hospodárskej situácii. Celé hnutie malo jediný cieľ: dosiahnuť slovenskú samostatnosť.

O slovenskej samobytnosti veľmi pekne hovoril Dr. J. Tiso v Brne v spolku akademikov „Tatran“. Tu odpovedal na teóriu o česko-slovenskej jednote a hovoril: „Národ je nie vecou čísel, neobstojí ani argument, že splynutie dvoch slovanských národov bude znamenať krok vpred v slovanskom sblížení. Slovák má svoj národný poklad v reči, vo zvykoch, v mravoch a v kultúre. Tohto dedičstva otcov sa nevzdá a nijaké splynutie nedopustí, lebo by musel zatajiť slovenskú históriu.“

Takto hovoril Dr. Tiso v časoch, keď Hlinkovu



*Dr. Jozef Tiso skladá prezidentskú prisahu  
v aule Slovenskej univerzity.*



*Prezidentský palác.*

slovenskú ľudovú stranu najväčšmi utláčali a keď ju mnohí odsúdili len na čakanie alebo i na prípadný zánik. Lež kto poznal vnútorný život strany a celý jej pohyb, veril, že čas víťazstva Hlinkovej strany je blízky a že prácu vodcov slovenského ľudu bude korunovať zdar. Strana nezameškala ani jednu vhodnú príležitosť, nevybočovala zo svojich koľají a pevne kráčala vpred za svojou ideou.

Práca Dr. Tisu bola všestranná. Popri starostiach o stranu vyvrcholuje i jeho činnosť o povznesenie svojho účinkoviska — Bánoviec. Ak mu čas dovoľil, zúčastňoval sa na miestnych výborových zasadnutiach, na ktorých bez jeho súhlasu máločo potvrdili. A vôbec celý život mesta bol vo veľmi blízkom vzťahu k jeho osobe. Dr. Tiso bol v Bánovciach predsedom Katolíckeho kruhu, predsedom rímskokatolíckej cirkevnej autonómnej obce, čestným predsedom miestneho odboru Matice slovenskej. Založil Ženskú jednotu. Dal zrenovovať r.-kat. kostol a jeho zásluhám treba pripísať, že sa Bánovce stali pekným, úhľadným a s duchom času kráčajúcim mestom. V jubilejnom roku Štúrovej storočnice dal popud na vybudovanie krásneho pomníka Ľudovíta Štúra v blízkosti jeho rodiska, v Bánovciach. Okrem toho založil v Bánovciach r.-kat. učiteľský ústav a internát.



## X.

### ÚČASŤ NA PRIBINOVÝCH OSLAVACH A OSTRÝ POLITICKÝ BOJ.

Na pamiatku 1100-ročného vysvätenia chrámu, postaveného v Nitre kniežatom Pribinom, usporiadaly sa pod protektorátom česko-slovenskej vlády celoštátne oslavy v Nitre od 12. do 16. júla 1933. Na oslavách, na ktorých Hlinkova slovenská ľudová strana mala mať vedúcu úlohu, bola ona obídenná a nedostala náležitý podiel, ba bola z programu vynechaná. Hlinkova strana ťažko niesla túto skutočnosť, lebo vedela, že ju náročky vylúčili z programu. Centralistické časopisy už niekoľko dní pred oslavami zveličeno vyhlasovali a zdôrazňovali, že oslavy musia vyznieť v duchu česko-slovenskej národnej jednoty, a že Hlinka na oslavách hovoriť nebude. Je pochopiteľné, že takéto bombasty urážaly rodu vernú Slovač, povzbúdzaly k čím väčšej aktivite a vtlačaly jej myšlienku, že Hlinka v Nitre hovoriť musí. V predvečer Pribinových osláv 11. júla Nitra oživila a naplnila sa účastníkmi. Slováci od samého prvopočiatku organizovali sa v pevný a mohutný tábor, aby si vymohli svoje a aby oslavy vyznely v duchu kresťanskonárodnom.

Vtedajšia česko-slovenská vláda na čele s Malypetrom, ktorá prišla na úradné otvorenie osláv, bola uvítaná dosť chladne a kto dobre pozoroval, zbadal, že tu nie je dačo v poriadku. Ľudáci zorganizovali sa už zavčasu ráno 12. júla na Sihoti, kde Andrej Hlinka po boku s Dr. Jozefom Tisom vykonal prehliadku svojich prívržencov. Vodcovia strany Hlinka a Tiso prezreli si svojich bojovníkov a dali pokyny na utvorenie sprievodu a účasť na oslavách. V Nitre bolo rušno. Ulicami ozývaly sa oduševnené slovenské národné piesne; pri ich zvukoch pochodoval stotisícový sprievod k tribúne na letište. Ľudáci prejavili tu verejne svoju nespokojnosť nad počínmi vládnych činiteľov, ktorí slávnosti usporiadali, a bez ohľadu na vládu zúčastnili sa na Pribinových oslavách podľa svojej vôle. Toto dalo príčinu kruto prenasledovať ľudákov, a najmä účastníkov na Pribinových oslavách.

Imunitný výbor poslaneckej snemovne 15. marca 1934 žiadaval vydať poslancov Dr. Jozefa Tisu, Dr. L. Labaya a Jozefa Siváka, ktorých obvinili práve z príležitosti Pribinových osláv „pre rušenie obecného pokoja“. Vydanie poslancov nárokovala si vláda v smysle zákona na ochranu Republiky. Dr. Jozef Tiso i tu odpovedal jasne a popri svojej obrane zachraňoval situáciu postihnutých oduševnených Slovákov. V parlamente, na verejných shromaždeniach, ba i osobnými intervenciami u Dr. M. Hodžu žiadaval zastaviť všetky perzekúcie, pozatváraných prepustiť na slobodu, pozbavených miesta vrátiť svojmu povolaniu a službe.

Pred voľbami roku 1935 musela sa Hlinkova slo-

venská ľudová strana znova vzpružiť, aby ubránila svoju pozíciu, ba aby zasa mnohých Slovákov priviedla na správnu cestu a dostala ich do svojho lona.

Vodcovia Hlinkovej strany — medzi nimi Dr. Tiso na prednom mieste — dali sa s novou vervou do boja za rozkvet a víťazstvo strany a za úspech slovenského národa. Usporadovaly sa verejné shromaždenia, manifestačné schôdzky a využil sa každý moment, kde bola príležitosť mobilizovať slovenský ľud do boja a práce za samostatnosť Slovenska a za práva Slovákov.

Autonomistický blok na čele s Hlinkovou ľudovou stranou dosiahol pri voľbách skvelé výsledky. Dosiahnuc 21 mandátov, dokumentoval svoje víťazstvo a Hlinkovu stranu znova bolo treba uznať za reprezentantku slovenského národa. Slovensko už nebolo možno bagatelizovať. Koaličná vláda mala slabú pôdu pod nohami. Na zaslepenie očí pomýlených Slovákov a chránenie sa pred útokmi cudziny postavila si na svoje čelo Slováka československého smýšľania a vodcu strany republikánov Dr. M. Hodžu. Vláda, keď videla silný vzrast opozície, usilovala sa tento nebezpečný stav vyrovnať a vo svojej zaslepenosti a nervozite odmietla seriózne návrhy sdružených opozičných strán a oprávnené požiadavky Slovákov, ktoré veľmi trpezlivo a priateľne tlmočil Dr. Jozef Tiso. Porady sa vždy stroskotaly na intrikách vlády a dohoda sa neuskutočnila. Dr. Tiso bránil teda záujmy strany a svojho ľudu nielen na shromaždeniach, nie iba zrelými úvahami v tlači, ale i pred kompe-

tentnými fórami a najmä na pôde parlamentu. Nebolo väčšieho verejného shromaždenia, na ktorom by sme neboli videli prvého podpredsedu Hlinkovej slovenskej ľudovej strany Dr. Jozefa Tisu. Chodil po schôdzkach, rečnil, burcoval a staval národ na nohy, lebo už predvídal skoré a isté víťazstvo, ktoré mu dodávalo stále novej sily do nastávajúcej práce.

Zahraniční a najmä americkí Slováci so zvláštnym záujmom pozorovali húževnatý a vytrvanlivý boj svojich krajanov. Chceli sa dôkladne informovať o Slovákoch doma, a preto žiadali vyslať do Ameriky dokázaných národovcov a vynikajúcich rečníkov-Slovákov, ktorí by dvíhali ochabnuté slovenské povedomie za morom. Túto úlohu prevzal na seba Spolok sv. Vojtecha a medzi delegátmi vidíme zasa len Dr. Jozefa Tisu.

Apoštolské dielo Dr. Jozefa Tisu a jeho spoločníkov hlboko zapustilo korene medzi americkými rodákmi. Strhujúce reči Dr. J. Tisu o obrane práv Slovákov pod Tatrami získaly mu v Amerike skoro také zvukné meno, že nebolo úprimne smýšľajúceho Slováka, ktorý by si nebol želal počuť ohnivú slová slovenského rodoľuba a neohrozeného bojovníka. Amerických Slovákov delegácia duchovne obrodila a tento vrelý vzťah najlepšie ukázal sa vtedy, keď sa slovenská Amerika rozhodla poslať svojich vynikajúcich ľudí — ako delegáciu do starej vlasti — na Slovensko.



## XI.

### ROK 1938.

„V jubilejnom roku do útoku!” Toto heslo zvolila si Hlinkova ľudová strana pre boj za práva Slovákov na rok 1938. Boj Hlinkovej strany s vládou vrcholil. Vláda na každom kroku tlačila ľudovú stranu na zem a stavala jej do cesty čoraz ťažšie prekážky. Na druhej strane zasa Hlinkova slovenská ľudová strana vyvíjala nekompromisný a nepremožiteľný boj. Čím väčšia bola akcia so strany českej a československej koalície, tým tvrdší bol odpor a reakcia so strany Hlinkovej ľudovej strany. Boj proti Hlinkovej strane vychádzal najmä z popudu socialistického poslanca Dr. I. Déreera, ktorý, keď už nemal súcejšie argumenty, tak ľudovú stranu hanebne pourážal. Lež i tu si strana pomohla. S urážkami, ktoré Dr. Dérer vytrúsil na ľudovú stranu, išla strana i do parlamentu. Rozniesla ich po všetkých shromaždeniach a v Hlinkovej slovenskej ľudovej strane bzučalo to ani v pobúrenom osom hniezde. Dalo sa už očakávať, že tento boj musí sa prevaliť a Hlinkova ľudová strana vyjde z neho víťazne.

Pod heslom „Do Trenčína, do útoku!” svolala Hlinkova slovenská ľudová strana na 30. január

1938 ľudové shromaždenie, na ktorom Dr. Jozef Tiso odpovedal na dérerovskú provokáciu a odrazil útok slobodomurárskej, socialisticko-centralistickej hydry. „Svorné a jednotné je vodcovstvo, svorný a sjednotený je celý národ,” takto hovoril k shromaždeným zástupom Dr. J. Tiso pod hradom Matúšovým v Trenčíne.

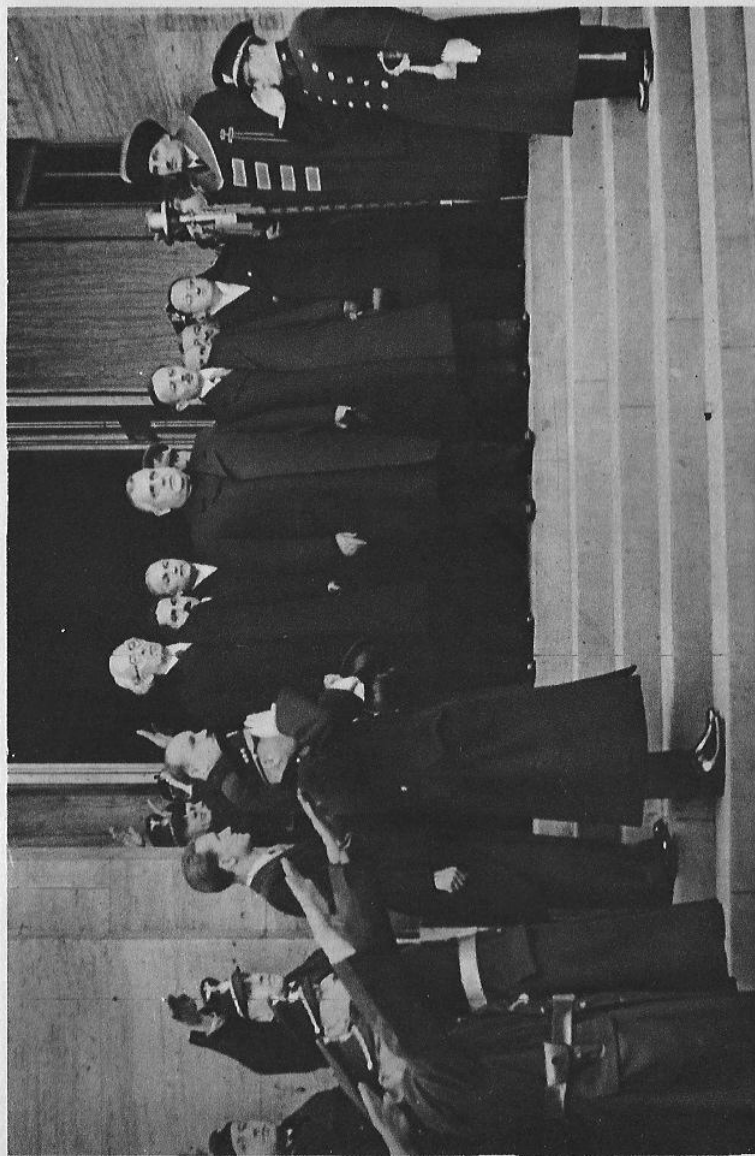
„Nepriateľ si myslí: ... Jedného poštveme proti druhému a tak zabudnú na svoj boj za Boha a národ. Ale darmo tak myslia! My sa rozbiť nedáme! Naopak, takéto útoky a figle ešte tuhšie nás spoja. Nás nevyrušia ani nádavky, ani teror. My prehlbovaním presvedčenia našich prívržencov a výchovou smelých bojovníkov ideme jednotne napred za práva a slobodu nášho národa. A pôjdeme napred!”

Potom spomenul svoje niekdajšie väzenie v slovenskom Trenčíne a vyložil príčinu hesla strany: „I za cenu Republiky...” Dokázal, že ľudová strana nemá akčné tendencie, ale sa len bráni proti útokom. Potom rozobral dôležitosť Pittsburghskej dohody, na ktorej v Amerike videl vlastnoručný podpis Masarykov. Zdôraznil, že v boji za Pittsburghskú dohodu, v boji za autonómiu všetci jednotne vydržíme až do víťazstva. Celý zástup volal: „Vydržíme!” Dr. Tiso zakončil svoju reč slovami: „Nedáme sa!” A zasa tisíce hrdiel volalo so zdvihnutými rukami: „Nedáme sa!”

Výkonný výbor ľudovej strany zasadal v Ružomberku 17. februára 1938. Politický referát podal tu Dr. Jozef Tiso. Zhodnotil význam posledného sjazdu strany v Piešťanoch a prácu strany od tohto sjazdu. „Piešťanský sjazd,” hovoril, „dal nám

príkaz, aby ľudová strana tvorila tradíciu v taktike pre realizovanie svojho vznešeného, národného a náboženského programu. Zvýšená aktivita a rozvetvená činnosť strany má prinútiť nepriateľa rešpektovať naše programové body, ktoré sú potrebné pre bezpečnosť a budúcnosť slovenského národa. Musíme byť všetci fanaticky verní a oddaní autonomistickej myšlienke a musíme svorne a jednotne kráčať s kroka na krok vo vydobýjaní práv slovenského národa.

Najskvelejším dokumentom blížiaceho sa víťazstva bol manifestačný sjazd 5. júna 1938 v Bratislave. Prišli i americkí krajanovia Dr. Peter Hletko, Jozef Hušek a iní, ktorí priniesli so sebou originál Pittsburghskej dohody, v ktorej sa zaručovala samostatnosť slovenská; tento vážny dokument odovzdali do opatery Hlinkovej slovenskej ľudovej strane. Dr. Peter Hletko pri odovzdávaní Pittsburghskej dohody tlmočil pozdrav a oddanosť amerických Slovákov a hovoril: „My kost z kosti vašej, krv z krvi vašej v mene všetkých amerických Slovákov sľubujeme slovenskému národu vernosť v dobrom aj zlom, v radoostiach aj v žalostiach, hotoví dnes práve tak, ako pred dvadsiatimi rokmi položiť majetky aj životy za blaho a krajšiu budúcnosť slovenského národa.“ Na tejto veľkolepej manifestácii slovenského odboja prehovoril posledný raz verejne i staručký a vyčerpaný Andrej Hlinka. Pamätný v národe zostal jeho výrok, v ktorom sa lúčil so svojím ľudom. Vo svojej krásnej reči medzi iným povedal: „Či budem žiť alebo v hrobe hniť, národ môj, milovať ňa neprestanem.“ Ako čo by bol



*Prez. Dr. Jozef Tiso, Dr. Vojtech Tuha a Dr. Martin Sokol na ceste do prezidentského paláca.*



cítil blízky koniec svojho požehnaného života. Od tejto manifestácie náhle mu ubúdalo síl a celá zodpovednosť za vedenie strany prechádzala na Dr. Tisu. Vo vedomí svojej zodpovednosti oživoval svojou prítomnosťou, kde len mohol, sjazdy a shromaždenia ľudovej strany.

Dr. J. Tiso bol čestným predsedom aj na sjazde slovenských železničiarov v Košiciach. Hovoril k shromaždeným železničiarom o ich nastávajúcich veľkých úlohách a oduševnil ich pre novú neohrozenú prácu do budúcnosti. Vyhlásil, že Hlinkova slovenská ľudová strana a sjazd slovenských železničiarov žiada si riešiť naliehavé slovenské problémy, ktorých existenciu ani jeden nepredpojatý politik nebude sa usilovať popierať, t. j. oživotvorenie Pittsburghskej dohody — samostatnosť Slovenska.

„Sme malý národ,” končil svoju reč Dr. Jozef Tiso, „a preto tým väčšiu nacionálnu intenzitu musíme vyvíňať. Nacionalizmom sa vedie národ pomáhať sebe. Slovenský nacionalizmus viedla a bude viesť devíza: cudzie nechcieť a svoje si nedať! Keď chceme zostať tým, čím sme sa narodili, plníme len svätý testament boží. Slováci sme boli, Slovákmí budeme a nimi aj ostaneme!”

Keď 20. júna 1938 po úspešných obecných voľbách sišlo sa predsedníctvo Hlinkovej strany do Bratislavy porokovať o danej politickej situácii, zasadanie viedol už Dr. Jozef Tiso sám, lebo staručký Andrej Hlinka nemohol sa už na zasadnutí zúčastniť pre telesnú slabosť.

Ustarostený Andrej Hlinka umrel 16. augusta 1938 v Ružomberku na svojej fare.

Na pohrebe 21. augusta toho roku rozlúčil sa so zosnulým Andrejom Hlinkom v mene ľudovej strany Dr. Jozef Tiso. Pred trúchliacim národom, shromaždeným okolo katafalku pred ružomerskou farou, zazvučal jeho dojatý zvonivý hlas: „Koľko tisíc a tisíc shromaždení sa odbavilo po Slovensku v prítomnosti Andreja Hlinku, a nikdy nebolo tak ako dnes, aby Hlinka nebol na čele sprievodu. Veď povedať meno Hlinka, vie každý Slovák, že znamenalo tolko, ako ísť napred, ísť v prvých radoch, ísť neohrozene, ísť s ohňom v očiach a v srdci s horúcou láskou k Bohu a k slovenskému národu.

Preto sa tak ponúka otázka, čo má znamenať toto prvé shromaždenie pred farou Andreja Hlinku, ktorému on už nevelí a na ktorom on už nereční? Čo má znamenať tento prvý pochod, ktorý sa o chvíľu pohne ulicami Ružomberka, ktorému on už nebude stáť na čele?

Či sostúpil Andrej Hlinka so svojho životného komandantského mosta a tak spreneveril sa celému svojmu životnému zámeru?

Nikdy nebol Andrej Hlinka taký veľký v živote, akým veľkým ho ukázala jeho smrť. Veľký bol Andrej Hlinka v živote, lebo veľkej idei zasvätil svoj život — a veľkým sa ukázal pri smrti, lebo jeho smrť, konštatujúc vernú službu jeho veľkej idey až do konca, vraduje ho do galérie duchovných bohatierov slovenského národa. Idea samobytného slovenského národa bola prameňom jeho obetavej

lásky k slovenskému národu, ktorá viedla a do výšky vynášala život A. Hlinku.

Táto láska nebola umele vystrojená, nebola filozofiou, sociológiou, ani štátovedou nabubrená: vyvierala z primitívnych prameňov rodolubstva, ktorému základ dávala slovenská mať a tisícročná kultúrna slovenská tradícia ničím iným nediferencovaná, iba prameňom kresťanskej lásky k Bohu a k bližnému. Následkom jeho povýšenia za kňaza Nového zákona láska k národu dostala zvláštne posvätenie a intenzitu: Veď stanúc sa sluhom Kristovým, stal sa sluhom grandióznej idey — čo v relácii rodolubstva znamenalo, že sa stal sluhom idey, obetujúcim seba i všetko svoje na oltár tej istej idey. Hlinka, rodolub a kňaz, žil v tom hlbokom vedomí, že neslúži veci všednej, veci povrehnej, lež veci, čo má hlboké korene v tisícročnej minulosti a v kresťanskej životnej usporiadanosti svojho národa v prítomnosti. V tomto vyššom posvätení jeho rodolubstvo neznamenal len osobnú chůtku alebo chvíľkové potešenie, lež venovanie a obetovanie seba celého — stále a bezvýhradne, bez prestania, bez oddychu, — lebo cítil sa i v rodolubstve kňazom, ktorý obetu prináša — a to obetu životnú a doživotnú v smysle svojho životného a doživotného kňazského charakteru. Preto bola jeho práca za svoj národ slovenský bojom, nie bojom o slávu a moc, lež bojom svätým, brániacim vždy najsvätejšie hodnoty, drahé všetkým príslušníkom nášho národa: naše práva národné, rečové, politické, kultúrne a hospodárske. Ako sa na človeka, zasväteného v službe idey patrí, bol jeho boj bojom ideovým.



Velká idea božského poriadku spájala sa s ideou svojrázneho slovenského národa, aby krmila dvojramenný plameň, ktorý naplňal jeho rozum a srdce a vládol celým jeho životom. Ideálne zapálený viedol tento svätý boj v ťažkých okolnostiach, bojoval s presilou, a jednako nikdy sa neuhol pred nikým a pred ničím, lebo nepochyboval v prirodzenosti práva svojho národa na svojský život a veril v budúcnosť svojho národa preto, lebo sa pridržiaval Bohom mu vydeleného miesta v rodine ostatných národov. Nosil v sebe povedomie vyvoleného vodcu svojho národa, s ktorým v najužšom spojení žil a bojoval v zemi faraónov a ktorý previesť má do zeme zaslúbenej.”



*Prezident Dr. J. Tiso po svojom zvolení za prezidenta*

## XII.

### PO SMRTI ANDREJA HLINKU.

Vodca slovenského národa umrel, no jeho duch ostal živý v jeho nástupcoch. Prozreteľnosť Božia určila Slovákom nového dokázaného vodcu — Hlinkovho odchovanca — Dr. Jozefa Tisu. Dr. Jozef Tiso, i keď sa z piety k veľkému Hlinkovi nestal hneď predsedom strany a predsednícky stolec ostal neobsadený, bol jedným z hlavných členov kuratória, ktoré po smrti Andreja Hlinku ľudovú stranu spravovalo. Spoločný klub poslancov a senátorov schádzal sa pod predsedníctvom Dr. Jozefa Tisu.

Prišli septembrové dni roku 1938. Husté mraky neistoty vznášaly sa nad Česko-Slovenskou republikou. V tomto zachmúrenom ovzduší žiarila — kdesi pod snežným Kriváňom nebotyčných Tatier — iskierka nového, voľnejšieho, ba celkom slobodného slovenského života. Do víru prekotných udalostí prišla mobilizácia česko-slovenského vojska. Mal vypuknúť veľký požiar, ktorý sa chystal postihnúť celú strednú Európu.

No, k chystanej vojne neprišlo. Mníchovská konferencia, složená zo zástupcov veľmocí: Nemecka, Francúzska, Anglicka a Talianska rozhodla bez boja. Ustálily sa nové hranice Čiech a Moravy tak,



že kraje obývané Nemcami a Poliakmi, privtelily sa k svojim štátom. Hranice Slovenska mali sa vyriešiť dohodou medzi novou vládou česko-slovenskou a vládou maďarskou.

Neúnavný vodca Slovákov Dr. Jozef Tiso jasne videl situáciu. Videl blížiacu sa vlnobitú, a preto zmobilizoval predných činiteľov strany do boja za uchránenie samobytnosti národa a za celistvosť Slovenska. Aby do dejinných chvíľ zasvätil celý národ, v rozhodný čas vyhlásil: „Padlo rozhodnutie. V prvom rade so strany štyroch veľmocností v neprospech celistvosti hraníc Republiky. Týmto rozhodnutím rozptýlili sa všetky doterajšie spoliehania sa na pomoc silných spojencov a ukázala sa v jasnom svetle nepochybnosť o jedinom základe udržania seba: spoliehať sa na vlastnú silu. Dostali sme zadosťučinenie. Dvadsať rokov ustavične sme hlásali a prízvukovali potrebu vyrovnania sa Slovákov a Čechov a tak i utuženia tejto vlastnej sily. Nepočúvali nás, vyhlasovali nás za politické deti a centralistický systém išiel ďalej, až nám pripravil katastrofu.

Padlo aj rozhodnutie užšieho predsedníctva našej strany, ktoré sa do ostatnej chvíle usilovalo dosiahnuť nápravu, aby sa uspokojil slovenský národ uskutočnením autonómie Slovenskej krajiny v smysle Pittsburghskej dohody. Predsedníctvo strany ešte i vtedy, keď polovica národa stala si do zbrane, vyčerpávalo všetky možnosti dohody s Čechmi, aby dokázalo, že chceme pokoj, nechceme vojnu a chceme pokojné vyriešenie slovenského problému.

Viem, že tento náš postup pokladali za prejav slabosti a nerozhodnosti; no podanie dôkazu našej mierumilovnosti pred celým svetom je takou hodnotou, za ktorú sme boli ochotní trpieť i takéto prenáhlené posúdenie nášho postupu. Tým skôr, že sme si boli istí svojho najhlbšieho povedomia, že práv a záujmov slovenského národa na svojský suverénny život sa za nijakých okolností alebo zvrátov vyjednávania nezriekneme.

Vyčerpali sme všetky možnosti a pokladáme si za povinnosť výkonnému výboru strany podať zpravu o neúspechu našich dobromyseľných snáh a vyžiadať si od tohto fóra našej strany rozhodnutie o ďalšom postupe.

Toto rozhodnutie bude historické. Na rokovanie výkonného výboru strany hľadá národ slovenský i celý svet. Slovenský národ len v zástupcoch Hlinkovej slovenskej ľudovej strany vidí svojich reprezentantov, ktorých politický program a postup udalostí ospravedlnily, a preto sa iba na nich spolieha a iba do ich rúk skladá svoj osud.

Na zástupcov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany pozerá sa i svet, ktorý dnes už vie, že tu žije samobytný slovenský národ, ktorý reklamuje si svoje suverénne právo na spravovanie svojho osudu...”



### XIII.

#### VYHLASENIE AUTONOMIE SLOVENSKA.

V týchto kritických chvíľach po rozsudku štyroch veľmocností rozhodol i slovenský národ. Re-  
prezentanti väčšiny politických strán na čele s vý-  
konným výborom Hlinkovej slovenskej ľudovej  
strany, ktorý viedol Dr. Jozef Tiso, sišli sa dňa  
6. októbra 1938 v Žiline, kde po dôkladnom uvá-  
žení všetkých okolností z vlastnej vôle usniesli sa  
na politickom osamostatnení sa Slovenska. Za pred-  
sedníckym stolom v Katolíckom dome sedeli vod-  
covia Slovenska. Podpredseda Hlinkovej sloven-  
skej ľudovej strany Dr. Jozef Tiso ujal sa slova  
a spomenul najprv pamiatku zvečneného vodcu  
Andreja Hlinku, ktorého duch viedol a doviedol  
národ k víťazstvu, aby už v najbližších chvíľach  
prevzal vládu Slovenska do svojich rúk. „V týchto  
chvíľach,” hovoril potom, „naplnení sme všetci  
duchom Andreja Hlinku. Tento duch vstupuje do  
srdce všetkých Slovákov, ktorí tu žijú už 1100 ro-  
kov. I keď sa menily hranice na tomto území, Slo-  
váci žili tu svojský samobytný slovenský život.  
Dnes po veľkých štáciách slovenského národa do-  
speli sme k Žiline, k 6. októbru, ktorý dielo naše  
korunuje.”



*Dr. J. Tiso po zvolení za prezidenta odchádza z budovy univerzity  
na cestu do prezidentského paláca.*



Závazné usnesenie o prevzatí moci nad Slovenskom stalo sa 6. októbra 1938 o 12 hod. a 5 min.

Vyhlásenie autonómie Slovenskej krajiny ako vrcholné rozhodnutie oznámilo sa slovenskému národu osobitnou deklaráciou:

„Manifest slovenského národa,  
usnesený na zasadnutí výkonného výboru Hlinkovej slovenskej ľudovej strany ako právoplatnej politickej predstaviteľky slovenského národa dňa 6. októbra 1938.

Mníchovská dohoda štyroch veľmocí podstatne zmenila štátne a politické pomery v strednej Európe. My Slováci ako samobytný slovenský národ, žijúci od vekov na území Slovenska, uplatňujeme si svoje samourčovacie právo, a preto dovoľávame sa medzinárodného zagarantovania nedeliteľnosti svojej slovenskej národnej jednoty a nami obývanej zeme. Chceme slobodne podľa vlastnej vôle určiť svoj budúci život v plnom rozsahu, v to počítajúc aj štátnu ústrojnosť, v priateľskom spoložití so všetkými okolitými národmi, a tak prispieť na usporiadanie pomerov v strednej Európe v duchu kresťanskom.

Vytrváme po boku národov, bojujúcich proti marxisticko-židovskej ideológii, rozvratu a násiliu.

Sme za mierové riešenie všetkých sporných problémov v duchu mníchovskej dohody.

Protestujeme čo najrozhodnejšie proti tomu, aby sa hranice Slovenska určovali bez nás, bez plnoprávných zástupcov slovenského národa. Žiadame medzinárodnú ochranu slovenskej menšiny v cudzine.

Žiadame rýchlu demobilizáciu.

V duchu samourčovacieho práva žiadame okamžite prevziať výkonnú a štátnu moc na Slovensku Slovákmi. Víťazstvo samourčovacieho práva znamená pre slovenský národ víťazné zakončenie nášho dlhoročného boja.

Nech žije sloboda slovenského národa!

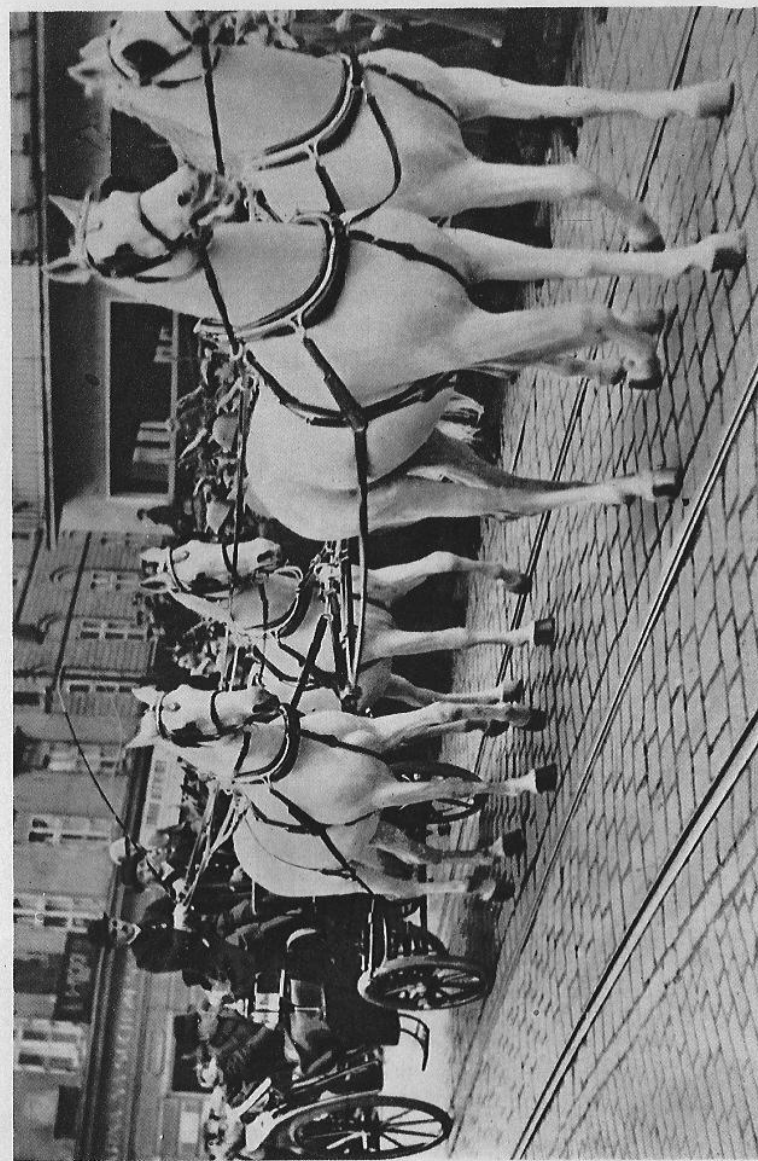
Nech žije slovenská vláda na Slovensku!

Slovenský národ, doteraz rozdelený na rozličné politické tábory, sjednotil sa takto, aby spoločne bránil svoju ohrozenú vlasť."

Slovensko prehovorilo! Prehovorilo jasne, prehovorilo srozumiteľne a čo najhlavnejšie, prehovorilo spokojne!

Na čele prvej autonómnej vlády stál Dr. Jozef Tiso. Osudy Slovenska dostaly sa tým po 6. októbri — v časoch najväčšej neistoty — do statočných a pracovitých rúk. Bolo ich mimoriadne treba, aby sa naše Slovensko neotriaslo nárazmi svetoborných udalostí. Nikdy v slovenských dejinách slovenský politik nebol v takom kritickom postavení ako Dr. Jozef Tiso, ktorého do boja „za Boha a národ“ nezahnala otázka chleba, ale čistá láska k cirkvi a národu. Prevzal vládu nad Slovenskom do svojich vyskúšaných rúk v ostatnom čase, aby napravil chyby minulosti a pevnou rukou utvoril krajšiu budúcnosť slovenského národa.

Vlna nadšenia valila sa Slovenskom po žilinskom manifeste. Vláda Dr. Tisu, kde sa len zjavila, všade bola nadšene vítaná a pozdravovaná. Razom získala si Tisova vláda takú dôveru a sympatie v národe, že nebolo azda roduverného Slová-



*Prezident Dr. Jozef Tiso po svojom zvolení odchádza do prezidentského paláca v štvorzápražnom koči.*



ka, ktorý by spoločne s celým národom nebol prežíval túto vytúženú radosť.

Slovenská vláda bola teda už skutkom. Bolo len treba, aby to ústredná pražská vláda vzala na vedomie a čím prv vyriešila všetky otázky, týkajúce sa novej slovenskej vlády. Preto slovenská vláda, pozostávajúca z predsedu Dr. Jozefa Tisu, jeho zástupcu a ministra spravodlivosti Dr. Ferd. Ďurčanského, min. školstva prof. Matúša Černáka, ministra hospodárstva Pavla Teplánskeho a ministra železníc J. Liehnera, vybrala sa do Prahy k ústrednému predsedovi vlády gen. Jánovi Syrovému.

Do Bratislavy slovenská vláda vrátila sa 8. októbra, aby prevzala všetku moc na Slovensku a predstavila sa slovenskej verejnosti s balkóna SND. Dr. Jozef Tiso prehovoril k jasajúcemu ľudu v troch rečiach: slovenskej, nemeckej a maďarskej, a ubezpečoval spoluobčanov iných národností o lojalite, s akou sa bude slovenská vláda k nim chovať.

Boly to najradostnejšie chvíle v živote Hlinkovej slovenskej ľudovej strany, ale i v živote celého slovenského národa, lebo dlhoročný boj za práva Slovákov sa víťazne dobojoval.

No starosti neprestávaly. Hneď na druhý deň po príchode prvej slovenskej vlády na Slovensko, teda 9. októbra, začalo sa rokovanie s Maďarskom v Komárne o odovzdaní niektorých častí Slovenska. Na poradách a rokovaníach v Komárne slovenskej delegácii nepodarilo sa dohodnúť o nových hraniciach medzi Slovenskom a Maďarskom, hoci išla až na okraj ústupčivosti. Maďarská vláda

prerušila rokovanie a slovensko-maďarská vec predostrela sa vyriešiť veľmocnostiam: Nemecku a Taliansku. „Nie našou vinou,” píše Slovák z 15. októbra 1938, „lebo išli sme naozaj vo svojej ústupčivosti až po sebaobetovanie. Ďalej sme už ísť nemohli!” Všetci členovia vlády, lež najmä min. predsed Dr. Jozef Tiso, pracovali vo dne v noci, aby zachránili čím viac územia pre Slovensko. Hoci zástupcovia slovenskej vlády vykonali všetko v záujme konsolidácie a v záujme žičlivého vyriešenia hraníc slovensko-maďarských, predsa nepodarilo sa im dohodou vyriešiť túto otázku, ktorá zavinila bolestne pamätnú viedenskú arbitráž, na ktorej podklade sa odtrhly kusy zeme zo slovenského tela a pričlenily k Maďarsku. Bol to ukrutný úder pre Slovákov v týchto radostných chvíľach nadšenia; národ so svojimi vodcami smútil, no nezúfal. V čas tohto smútku a utrpenia uspokojuje Dr. Jozef Tiso slovenský národ a vlnami éteru volá k nemu: „Niet príčiny pre malomyseľnosť! Osudy slovenského národa dostaly sa do slovenských rúk vo chvíli, keď 20-ročná politika priviedla štát do úplného rozkladu tak na poli vnútornom, ako aj — a to predovšetkým! — na poli medzinárodnom. Slovenská vláda mala možnosť zachrániť len to, čo sa ešte pre slovenský národ zachrániť dalo. O tom najlepšie svedčia slová ministra zahraničných vecí Nemeckej ríše von Ribbentropa, ktorý mi dnes vo Viedni povedal toto: „Mníchov vás Slovákov zachránil pred veľkou katastrofou, pred úplným rozkúskovaním. Nebyť mníchovskej dohody, boli by sa na vás vrhli všetci záujemci a rozkúskovali

vás. Čo dnes máte, môžete ďakovať len mníchovskej dohode...

Slováci a Slovenky! Dnes vo Viedni arbitrážna komisia, ktorej sa predložilo určiť hranice Slovenska, upravila naše hranice oproti Maďarsku a súčasne poskytla nám úplné garancie našich nových slovensko-maďarských hraníc. Týmto činom dosiahli sme dlho a netrpezlivo očakávanú istotu. Táto istota zaručuje všetkým obyvateľom Slovenska, že sa ich osobné a majetkové práva nijako nanaštrbia. Táto istota značí pokoj...”

Národ, oddaný svojmu vodcovi, vytrval a stál pripravený na stráž v zárodku udusiť každé vnútorné znepokojenie.



#### XIV.

### PRVÝ SLOVENSKÝ ZAKONODARNÝ SNEM.

Ruky Tisovej vlády ukázaly sa mimoriadne pevnými. Hneď prvé zásahy, ako rozpustenie komunistickej strany, zriadenie Hlinkovej gardy, sjednotenie všetkých politických strán, rozpustenie slobodomurárskych lóží a iné ostré opatrenia boli dokumentom, že slovenská vláda má mimoriadnu energiu, rýchlu rozhodnosť a svojskú orientáciu. Slovensko týmto dokázalo svoju životaschopnosť a ukázalo svetu, že chce a vie žiť uprostred Európy ako samostatný celok, ako vyspelý a kultúrny slovenský národ.

Celá slovenská verejnosť schválila tieto veľkolepé kroky svojej prvej vlády a svoje uspokojenie dala verejne najavo, keď 18. decembra 1938 98% slovenského ľudu vyslovilo sa pri voľbách za slobodné Slovensko a za jeho predstaviteľov. To bol najlepší dôkaz oddanosti slovenského národa!

Slovenský ľud zvolil si týmto počínom súčasne i svoj prvý zákonodarný snem, ktorý bol od vekov túžbou Slovákov.

Po týchto historických udalostiach stala sa vodcovská úloha Dr. J. Tisu ešte dôležitejšou. Dr. Tiso nebol už len vodcom najväčšej slovenskej strany,



*Voľba prezidenta republiky — pochod mestom.*

ale dostalo sa do jeho rúk vedenie celého slovenského národa. Jeho vodiacia postava vystupuje čoraz vyššie a slovenský národ s celou oddanosťou koncentruje sa okolo jeho osoby.

Americkí Slováci vždy bedlivo sledovali vývin udalostí a tešili sa z každého úspechu Slovákov v starej vlasti. Pozdravili teda i teraz predsedu slovenskej vlády Dr. Jozefa Tisu. Na okrášlenom liste píše americká Slovač toto: „Naša radosť nad udalosťami 6. októbra t. r. je nevýslovná a vreľá. Verné srdce amerických Slovákov nadmieru plesá, že konečne po tisícročnej borbe náš národ pod Tatrami dožil sa slobody, za ktorú sme i my, americkí Slováci, priniesli povinné historické obete hmotné, obete krvi a práce slovenských synov v cudzine.”

Bolo už jasné, že pamätný 6. október, ústavný zákon o autonomii Slovenskej krajiny a krátky národný rozmach po týchto udalostiach nerozhodly ešte trvale o osude Slovenska. Politický vývin išiel nezadržateľným tempom vpred. Slovenský národ túžil po takej slobode, ktorá by zabezpečovala nehatený vývin so všetkých stránok nového slovenského života. Pozoruhodné z tohto času je vládne vyhlásenie Dr. Tisu z 21. februára 1939, v ktorom už vtedy v parlamente hovoril:

„Slávna Snemovňa! V mene vlády Slovenskej krajiny po prvý raz sa ujímajúc pred samostatným Slovenským snemom slova, aby som vyložil v podobe vyhlásenia vlády program našej činnosti v najbližšej budúcnosti, nemôžem inšie urobiť než biblickú frazeologiu použiť a v mene národa slovenského povedať: »Blahoreč, duša moja, Pánovi,



lebo učinil so mnou veľké veci Ten, čo je mocný!  
 V plnosti času shliadol na národ náš milosrdný  
 Boh a zo zmätku politického, z hroziacej katastro-  
 fy sociálnych prevratov vyviedol národ náš slo-  
 bodný, dajúc mu správu vecí do vlastných rúk!  
 Národ slovenský po tisícročnej prestávke, po dlho-  
 ročných bojoch za svoje národné práva má svoju  
 vládu, má svoj snem, buduje si svoj štát. Nebolo  
 v dejinách národa slovenského pokolenia, ktorému  
 by bola sverená taká vzácna hrivna ako generácii  
 našej. Tento mimoriadny údel zaväzuje nás k jedi-  
 nečnej zodpovednosti za svedomité narábanie tou  
 hrivnou, aby sme nielen udržali štát, ktorý nám  
 bol daný, lež aby sme ho od prvých základov tak  
 budovali, aby trval a prekvital pre všetky pokole-  
 nia v budúcnosti.

Tu, na pôde svojho snemu, budujeme svoj štát,  
 svoj slovenský štát...”



*Dr. V. Tuka pri symbolickom odovzdávaní kľúča  
 od prezidentského paláca.*



*Prez. Dr. J. Tiso prijíma hlásenie veliteľa svojej osobnej stráže.*

## XV.

### RODÍ SA SLOVENSKÝ ŠTÁT.

Vládne vyhlásenie Dr. Tisu a nasledujúci vývin situácie boli predzvestou marcových dní r. 1939, v ktorých slovenský národ prežil najťažšiu skúšku svojho národného jestvovania. Boly to chvíle najväčšieho napätia, chvíle očakávania, ale i chvíle radosti. Udalosti rútily sa šialenou rýchlosťou. I v druhej Česko-Slovenskej republike nastával úplný rozvrat. Česi ťažko niesli osamostatnenie sa Slovenska. Chovali sa tak, ako by zákon o autonomii Slovenska ani nejestvoval, a všetkými prostriedkami chceli si nasilu udržať vo svojich rukách vládnu i výkonnú moc nad Slovenskom. Usilovali sa vnieť opäť na Slovensko zmätok, aby potom v mútnom znova mohli loviť vo svoj prospech.

V takýchto nevyjasnených pomeroch odvážil sa ban.-bystrický generál — Čech Fridrich Homola — so svolením českej vlády vyhlásiť nad Slovenskom výnimočný stav a dňa 10. marca zorganizoval puč, namierený proti samostatnosti Slovenska. Slovenských vódcov dal pozatvárať a na ich miesta postavil ľudí československého smýšľania.



Situácia na Slovensku bola vtedy veľmi spletitá a hoci väčšina vodcov slovenského národa sedela vo väzeniach na Morave, predseda slovenský národ postavil sa proti vláde českých generálov, lebo v tomto puči videl ostatný pokus o udržanie a upevnenie českej moci na Slovensku.

V takýchto pomeroch, ktoré znamenaly rozvrat už i v druhej republike, ministerského predsedu Dr. Jozefa Tisu pozvali k ríšskemu kancelárovi Adolfovi Hitlerovi do Berlína. Po porade s predsedom Hlinkovej slovenskej ľudovej strany Dr. Jozef Tiso odišiel 13. marca z Bratislavy do Viedne a odtiaľ lietadlom do Berlína. Dr. Jozefa Tisu, ktorého za puču prezident Česko-Slovenskej republiky Dr. Hácha pozbavil úradu predsedu vlády, jednako prijali v Berlíne so všetkými poctami, ktoré patria hlave cudzieho štátu. V Berlíne Dr. Tiso mal rozhovor o situácii Slovenska s nemeckými politikmi a potom s ríšskym kancelárom Adolfom Hitlerom, ktorý po dlhšom rozhovore ubezpečil Dr. Jozefa Tisu, že Nemecká ríša poskytne pokojamilovnému a pracovitému slovenskému národu svoju podporu a pomoc.

Dr. Tiso, ktorý cítil na svojich pleciah ťarchu zodpovednosti za osudy slovenského národa, vedel sa rýchlo rozhodnúť a už v Berlíne postaral sa o svolanie Slovenského snemu, ktorý mal patričným spôsobom potvrdiť túto historickú udalosť. Keď sa v noci 14. marca Dr. Tiso vrátil z Berlína, podal Snemu výklad o situácii a vyzval ho vysloviť svoje rozhodnutie. Rozhodnutie odznelo jednohlasne za samostatný Slovenský štát.

Po týchto historických udalostiach prijal Slovenský snem prvý zákon, a to zákon zo 14. marca 1939 o samostatnom Slovenskom štáte.

Predsedníctvo Snemu toho istého dňa vymenovalo i novú slovenskú vládu, ktorej na čele zostal Dr. Jozef Tiso. Vláda ešte toho dňa složila prisahu do rúk predsedu Snemu.

Zrodenie sa Slovenského štátu sa hneď rozhlasom rozhlásilo do všetkých kútov Slovenska, ba do celého sveta, aby sa dozvedel o tejto historickej premene. Do rozhlasu prehovoril predseda vlády Slovenského štátu Dr. Jozef Tiso a vo svojej reči povedal: „Náš Slovenský štát nezrodil sa z nenávisti, ale z veľkej lásky k svojej a z odhodlanej vôle pracovať a obetovať za svoj ideál. Nech nás vedie všetkých predovšetkým táto myšlienka. Nie nenávisť voči niekomu, ale vrelá láska k svojmu štátu, ktorá nás povzbúdzá a so dňa na deň robí súcimi pracovať a obetovať sa za svoj nový Slovenský štát. Čo treba ešte z garnitúry minulosti odstrániť, odstránime, ale nie nenávisť, náruživo, hrubo a surovo, ale po kresťansky...”

...Duch Boží nech sa vznáša nad našim štátom, duch kresťanský nech nás vedie všetkých vo všetkom našom počínaní, aby rástol, mohutnel a prekvital slovenský národ v samostatnom Slovenskom štáte.”

Boly to dni veľkého vzrušenia a napätia, v ktorých stačila malá chvíľa alebo nedobre premyslený krok, a celá budúcnosť slovenského národa mohla sa zvrtnúť a uvrhnúť národ znova do otroctva, z ktorého Slovensko bolo by sa už ťažko

vzehopilo. To, že Slovensko je dnes samostatným štátom, voľne podľa svojich schopností sa rozvíjajúcim, možno predovšetkým ďakovať mimoriadnej štátnickej pohotovosti nášho vodcu Dr. Jozefa Tisu.

Slovenská vláda a najmä jej predseda dostával stále nové a nové pozdravné telegramy nielen od nadšeného slovenského obyvateľstva, ale aj od našich rodných bratov z cudziny. Predseda Slovenskej ligy v Amerike a známy podporovateľ slovenskej samostatnosti Jozef Hušek a tajomník Ján Kocúr poslali predsedovi vlády Dr. J. Tisovi telegram tohto znenia: „So srdcom, naplneným radosťou, pozdravujeme samostatné Slovensko; ubezpečujeme Vás svojou lojálnou podporou. Nech Boh chráni Slovenský štát a vedie ho do trvalého blaha a pokojnej budúcnosti.“

Dnes je ešte malý časový odstup na to, aby sme dokonale mohli zhodnotiť nadľudskú prácu Dr. J. Tisu v marcových dňoch, ktorý nepoznal únavu, nepoznal oddych, keď išlo o uchránenie slovenskej samostatnosti. Bola to priamo živelná sila, húževnatosť a odhodlanosť, ktorá ho viedla za ideou samobytnosti Slovenska.

Iba história budúcnosti ocení vzácne skutky nášho vodcu v týchto dňoch, v ktorých jedinečným spôsobom podchytil a v skutočnosť uviedol rozvíjajúcu sa vôľu slovenského národa, tú vôľu, čo káže národu samému nad sebou, pre seba, neodvisle od kohokoľvek.



*Prezident Dr. J. Tiso prijíma gratuláciu Slovákov a Sloveniek.*



## XVI.

### VÝVIN UDALOSTÍ V SLOVENSKOM ŠTATE PO 14. MARCI 1939.

Od 14. marca naozaj začal slovenský národ vládnuť sebe a s napätím všetkých svojich síl pustil sa budovať svoj slovenský domov. Smelými krokmi vstúpil národ do nového života, aby viac ako po tisícročnom utláčaní zasa slobodne, na osoh a radosť budujúcich pokolení slobodne sa rozvíjal.

Životu slovenskému bolo treba dať pevný smer. Preto bol svolaný Slovenský snem a dňa 21. júla 1939 odhlasoval zákon o ústave Slovenskej republiky. Ústavným zákonom dostalo Slovensko pevný zákonitý podklad ako doma, tak i za hranicami a oficiálny názov: Slovenská republika.

V dňoch 1. a 2. októbra svolala jednotná Hlinkova slovenská ľudová strana — Strana slovenskej národnej jednoty — svoj ôsmy sjazd do Trenčína, kde po viac ako jednom roku od smrti zvečneného Andreja Hlinku zvolila si jeho nástupcu — predsedu strany v osobe Dr. Jozefa Tisu.

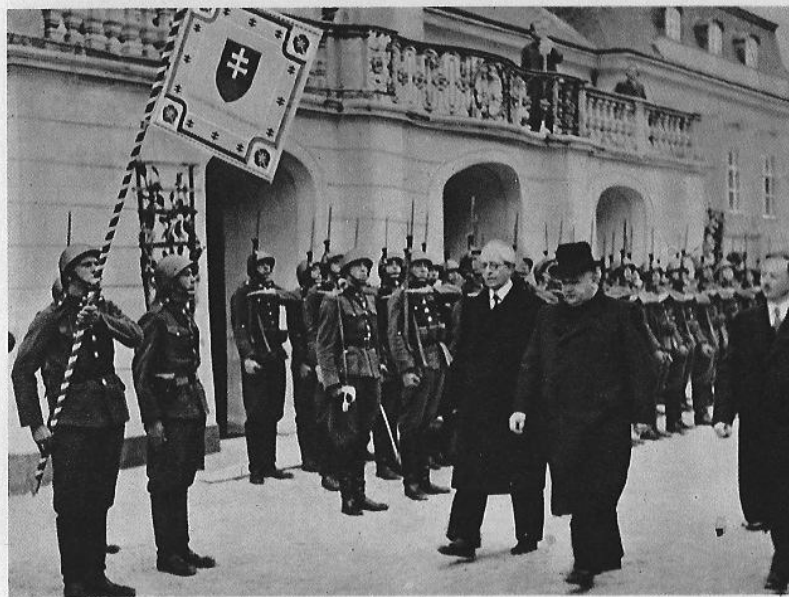
Trenčín je jednou z veľkých staníc, na ktorej zastal veľký vodca Slovákov Dr. J. Tiso. Prezrel si sjednotené šíky nadšenej Slovače a v znamení

hesla „Napred!“ vyložil vo svojej historickej reči celý postup strany a národa v posledných časoch.

V zakončení obsiahleho prejavu zdôraznil: „...Ideme teda napred, a preto nazpät cesta nemožná! Ani pred 6. októbrom, ani pred 14. marcom cesta nazpät nemožná! Napred na záchranu ľudu a národa, k zdravému hospodárskemu životu, na pozdvihnutie slabších, na pestovanie zvykov a obyčajov našich, napred za veľkosť národa, za poriadok a spravodlivosť, ktorá každému slovenskému občanovi patrí, aby si nikto viac netrúfal pochybovať o víťazstve, ktoré je isté, a aby nikto nepochyboval o budúcnosti, ktorá je naša... Nazpät cesta nemožná! Slovenský národ už skúsil, čo je to sloboda, čo je to samostatnosť, a pevne som presvedčený, že slovenský národ na veky chce byť slobodný a samostatný.”

Slovenský národ v Trenčíne manifestačne prejavil vďačnosť a oddanosť svojmu vodcovi, pretože úspešne previedol národ cez všetky úskalia na nebezpečnej križovatke, na ktorej od vekov križujú sa politické, hospodárske a kultúrne záujmy strednej Európy.

Prvé septembrové dni roku 1939 znova rozvírily hladinu pokoja. Nedorozumenie medzi Nemeckom a Poľskom sa stupňovalo, až vyvreholilo vo vojnu. Tento vojnový prúd zachytil i náš mladý štát. Slovenské vojská po boku nemeckej armády pustily sa do boja odčiniť krivdy, ktoré boli na Slovensku spáchané v rokoch 1920 a 1938. Slovenská armáda pod velením generála Čatloša po boku ne-



*Prezident Dr. Tiso po prehliadke stotiny svojej osobnej stráže.*



*Prez. Dr. J. Tiso berie si soľ a chlieb od slovenskej dievčiny na nádvorí prezidentského paláca.*



meckej armády víťazne prenikla cez poľské hranice. Vydobyla kusy slovenskej zeme a privrátila ich späť k Slovenskej republike.

Keď vlast zavolala, slovenský národ, verný sebe, išiel! Bojoval sebavedome a udatne! Lež ťarcha zodpovednosti a politická starosť ležala na pleciah najvyššieho vodcu národa Dr. Jozefa Tisu.

Po víťazných bojoch vracala sa slovenská armáda do svojich posádok. Pri stahovaní s hraníc, pred rozchodom, sústredila sa vo Vysokých Tatrách, kde Dr. Jozef Tiso vykonal prehliadku slovenského vojska ako jeho najvyšší veliteľ. Poďakoval sa slovenskej armáde a jej veliteľom za chrabrosť a žiadal ju, aby vždy, keď bude treba, práve tak ako teraz, vykonal s láskou svoju povinnosť a so zbraňou v ruke bránila svoju dedovizeň.

I sám Dr. J. Tiso dostal tu najvyššie nemecké vyznamenanie — veľkokríž radu nemeckého orla.

## XVII.

### PRVÝM PREZIDENTOM SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

Len čo sa zlikvidovali boje s Poľskom a pomery sa čiastočne skonsolidovali, ponáhlal sa slovenský národ dovrieť svoje víťazstvo a po uplynutí termínu od vydania ústavného zákona vyvolil si 26. októbra 1939 prvého prezidenta Slovenskej republiky.

Nikdy ešte neprežívala Bratislava toľko radosti a nadšenia ako v tento historický deň. Veď od kniežata Pribinu, teda vyše 1100 rokov nebolo na prestole slovenského národa nikoho z vôle rodu verných Slovákov. Národ dlho čakal, no nie nadarmo. Jeho túžby sa splnily a po chvíľach utrpenia zasadá na slovenský prestol prvý náš prezident. Áno, zdôrazniť treba slovo „náš“, lebo Slovensko malo vladárov, kráľov a prezidentov i v minulosti, ale *svojho* vladára, *svojho* prezidenta do 26. októbra 1939 nemalo. Slovensko má teda teraz *svojho* vladára a vďačíme všetci Prozreteľnosti Božej, že dala nám v ťažkých chvíľach národného života vladára rozumného, múdreho, spravodlivého a obozretného, v ktorého rukách bude za spolupráce celého národa Slovenský štát pre-

kvitať a bude spokojným domovom každého Slováka a lojálneho občana štátu.

Voľba prvého prezidenta konala sa vo veľkej aule Slovenskej univerzity za prítomnosti nespočetných hostí z domova i z cudziny.

Predseda Snemu Dr. Martin Sokol oboznámiač prítomných s formalitami voľby, otvoril slávnostné zasadnutie Slovenského snemu tichým a sviatočným hlasom. Potom sa začalo hlasovať. Po sčítaní hlasov oznámil predseda Snemu, že všetkými 61 odovzdanými platnými hlasmi za prvého prezidenta Slovenskej republiky zvolený bol doterajší predseda slov. vlády Dr. J. Tiso. Po voľbe složil Dr. J. Tiso prezidentskú prisahu tohto textu: „Prisahám na Boha všemohúceho a vševedúceho, že ako prezident Slovenskej republiky budem verným strážcom Ústavy a zákonov, že budem mať vždy pred očami mravné a hmotné povznesenie ľudu a povediem štát tak, aby sa v ňom uplatňoval duch kresťanskej lásky a spravodlivosti. Tak mi Pán Boh pomáhaj!“ Výsledok voľby neprekvapil. Veď v srdciach slovenského národa bol on už dávno uznaný za hlavu Slovenského štátu, bolo len treba dať tejto vnútornej vôli ľudu oficiálny výraz. No nadšenie prítomného slovenského ľudu bolo jednako veľké a stále sa stupňovalo. Popredné osobnosti slovenské a vzácní hostia vo vnútri auly, ako i neprehľadné zástupy obetavého slovenského ľudu vždy srdečnejšie a búrlivejšie pozdravovali prvého slovenského prezidenta.

Keď potom už ako zvolený prezident prechádzal ulicami Bratislavy, aby sa odobral do svojho sídla,

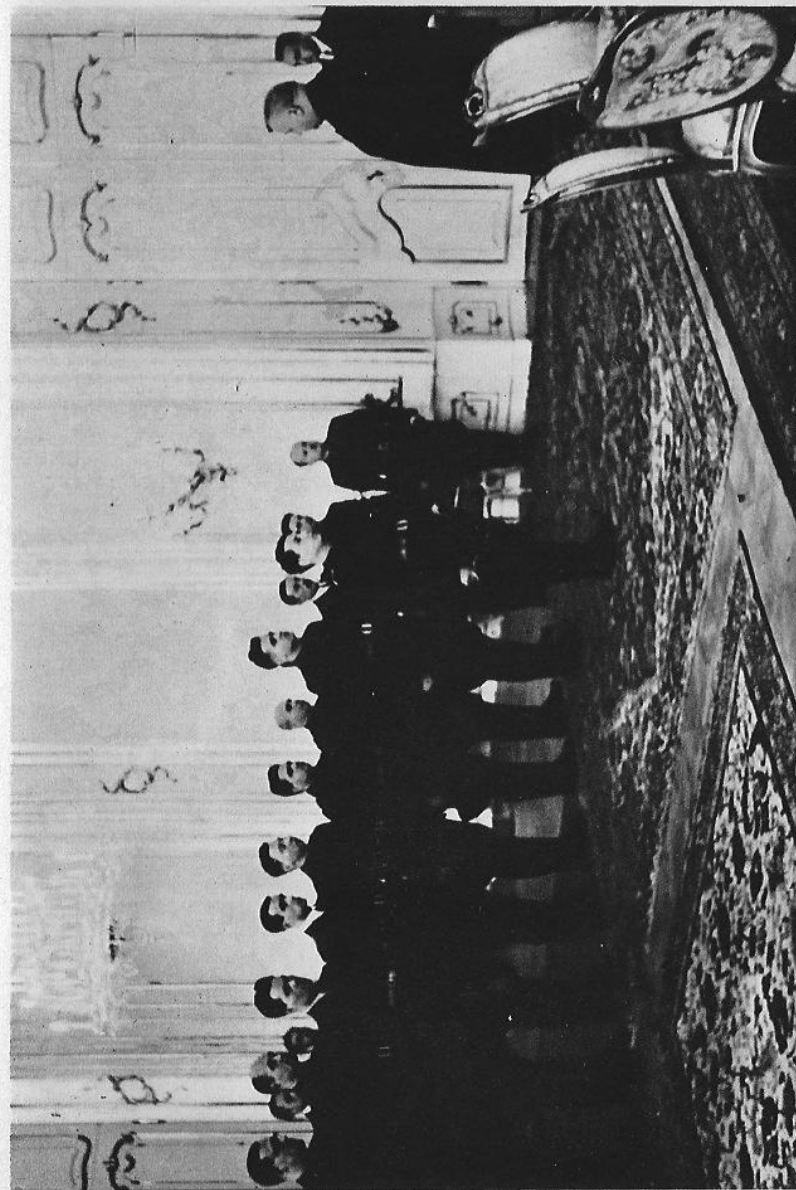


celým mestom ozývalo sa radostné „sláva“ tisícových davov, ktoré takto dávaly výraz svojej spokojnosti a nevýslovnému nadšeniu.

Dr. J. Tiso za veľkých ovácií prevzal svoje sídlo, odobral sa doň, aby po dlhých a smutných rokoch slovenského utrpenia zasadol za kormidlo vedenia slovenského národa slovenský vladár. Viedol národ svoj obozretne a skvelo ako predseda vlády, nedopustil naň nijakú krivdu a z tejto vďačnosti vložil národ do rúk tohto dokázaného Vodeu 26. októbra svoj osud s presvedčením, že bude ho viesť podľa svojho najlepšieho umu a sily, spravodlivo, na radosť a spokojnosť všetkých pokojamilovných Slovákov.

Po voľbe a skončených slávnostiach shromaždený slovenský ľud odobral sa do svojich domovov zvestovať všetkým krajom, mestám a dedinám, že Slovensko má svojho vladára, ktorý svojou múdrosťou a štátnickou prezieravosťou doviedol národ k méte samostatnosti a povedie ho úspešne i ďalej v zachovaní štátnosti za podpory a spolupráce celého slovenského národa v znamení hesla, napísaného na prezidentskej vlajke:

*„Verní sebe svorne napred!“*



Prvá audiencia HG pod vedením hl. veliteľa Alexandra Macha u pána prezidenta Dr. J. Tisu.

## Obsah

Úvodné slovo . . . . .	7
Rodisko . . . . .	9
V ľudovej škole . . . . .	12
Stredoškolské štúdiá . . . . .	15
Bohoslovcom . . . . .	17
Začiatok pastoračnej činnosti . . . . .	25
Účinkovanie v Nitre . . . . .	27
Bánovským farárom . . . . .	34
Ministrom zdravotníctva . . . . .	38
Demisia . . . . .	44
Účasť na Pribinových oslavách a ostrý politický boj . . . . .	54
Rok 1938 . . . . .	58
Po smrti Andreja Hlinku . . . . .	69
Vyhlásenie autonómie Slovenska . . . . .	72
Prvý Slovenský zákonodarný snem . . . . .	82
Rodí sa Slovenský štát . . . . .	89
Vývin udalostí v Slovenskom štáte po 14. marci 1939 . . . . .	95
Prvým prezidentom Slovenskej republiky . . . . .	100



KNIHU

ALBERT ŠIMONČIČ — JOZEF POLČIN:

DR. JOZEF TISO

PRVÝ PREZIDENT SLOVENSKEJ REPUBLIKY

VYDAL R. 1941

SVÁZ SLOVENSKÝCH KNÍHKUPCOV

A NAKLADATEĽOV,

DRUŽSTVO S O. R. V BRATISLAVE

TLAČILA

SLOVENSKÁ GRAFIA V BRATISLAVE